

BEHEERSPLAN SINT-LUDGERUSKERK TE ZELE

Opdrachtgever: Kerkfabriek Sint-Ludgerus Zele
Ontwerper: Architectenbureau Jan Van Kerckhove bvba
Datum: november 2019

COLOFON

Project / Beheersplan Sint-Ludgeruskerk te Zele

Adres / Heilig Hartplein zonder nr., 9240 Zele

Beschermingsbesluit / nr. 44, op datum van 25/07/1942 (monument)

Opdrachtgever / Kerkfabriek Sint-Ludgerus Zele

Adres / Heilig Hartplein 9, 9240 Zele

Verantwoordelijke / Johan Anthuenis

Ontwerper / Architectenbureau Jan Van Kerckhove bvba

Adres / Ravestraat 1, 9240 Zele

Verantwoordelijke / Jan Van Kerckhove

Afbeeldingen en foto's / ontwerper, tenzij anders vermeld, voorblad: foto uit 1917-1918, bron: KIK-IRPA

Datum ter goedkeuring ingediend / november 2019

Bij de opmaak van dit beheersplan werd rekening gehouden met de adviezen van:

- Agentschap Onroerend Erfgoed, mail dd. 20/09/2019 (geen opmerkingen).

INHOUD

1.	Identificatie.....	7
1.1	Afbakening beheersplan	8
1.2	Geografische situering	9
1.2.1	Macroschaal	9
1.2.2	Microschaal.....	10
1.3	Juridisch kader en beleidskader.....	11
1.3.1	Gewestplan	11
1.3.2	Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan	12
1.3.3	Bijzonder Plan van Aanleg of Ruimtelijk Uitvoeringsplan.....	12
1.4	Beschermingsstatuut.....	13
1.4.1	Beschermd Onroerend Erfgoed	13
1.4.2	Geïnteriseerd Erfgoed.....	13
2.	Historische nota	14
2.1	Totstandkoming en ontwikkeling.....	15
2.1.1	De romaanse en gotische kerk	15
2.1.2	De barokke kerk.....	16
2.1.3	Restauraties 19 ^{de} , 20 ^{ste} eeuw en 21 ^{ste} eeuw	18
2.1.4	Samenvattend.....	20
2.2	Historische kaartanalyse	21
2.2.1	Figuratieve kaart van het Land van Waas (1656)	21
2.2.2	Fricxkaarten (1712).....	22
2.2.3	Kaarten van de Ferraris (1771-1778).....	23

2.2.4 Primitief kadasterplan (1830-1833).....	24
2.2.5 Atlas der buurtwegen (1841).....	25
2.2.6 Vandermaelenkaarten (1846-1854).....	26
2.2.7 Poppkaarten (1842-1879).....	27
2.3 Historische foto's en afbeeldingen	28
2.3.1 Extérieur	28
2.3.2 Intérieur.....	30
3. Inventarisatie van de erfgoedelementen	32
3.1 Bouwkundig erfgoed	33
3.1.1. Extérieur	33
3.1.2 Intérieur.....	52
3.2 Archeologisch erfgoed	77
4. Erfgoedwaarden	78
4.1 Artistieke waarde	79
4.2 Oudheidkundige waarde	79
4.3 Historische waarde.....	80
5. Beheersvisie en doelstellingen	81
5.1 Visie	82
5.2 Doelstellingen	82
5.2.1 Doelstelling 1: herstel erfgoedwaarden.....	82
5.2.2 Doelstelling 2: versterking erfgoedwaarden.....	83
5.2.3 Doelstelling 3: onderhoud door blijvende ingebruikname	83
6. Beheersmaatregelen	85
6.1 Bouwkundig erfgoed	86

6.1.1	Algemeen.....	86
6.1.2	Exterieur	87
6.1.3	Interieur	90
6.2	Archeologisch erfgoed	94
7.	Opvolging en evaluatie	95
7.1	Vooronderzoeken.....	95
7.2	Restauratiewerken	96
7.3	Onderhoud en beheer	97
8.	Bijlagen	98

INLEIDING

Sinds 1 januari 2015 is het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, en het bijbehorende Onroerenderfgoedbesluit van kracht. Deze nieuwe overkoepelende regelgeving voor monumenten, stads- en dorpsgezichten, landschappen en archeologie vervangt de oude afzonderlijke regelgevingen. Door de bundeling van alle richtlijnen onder één nieuw decreet stimuleert de overheid de ontwikkeling van een gebiedsgerichte langetermijnvisie die rekening houdt met alle aanwezige erfgoedelementen. Deze regelgeving zal zich initieel uiten in een beheersplan waarin alle werken, maatregelen en handelingen die de specifieke waarden en kenmerken van het erfgoed in stand houden, verbeteren of herstellen worden opgesteld.¹

Onderwerp van dit beheersplan is de Sint-Ludgeruskerk in Zele, op 25 juli 1942 beschermd als monument. Deze barokke kerk stamt hoofdzakelijk uit het einde van de 17de en het begin van de 18de eeuw. In het gebouw bleven echter ook delen behouden van de voormalige gotische kerk, die minstens teruggaat tot de 15de eeuw. Het beheersplan wordt opgemaakt om een langetermijnvisie te ontwikkelen, om dit eeuwenoude erfgoed in de toekomst te vrijwaren.

Het belangrijkste onderdeel van het beheersplan is de uitwerking van de beheersvisie en doelstellingen (hoofdstuk 5, voortbouwend op de erfgoedwaarden van hoofdstuk 4), gevolgd door de maatregelen (hoofdstuk 6). Dit is de kern, de essentie van het beheersplan. De andere onderdelen geven inhoud aan het totstandkomen van die visie (hoofdstukken 1, 2 en 3) of hoe de opvolging zal gebeuren (hoofdstuk 7).

Doel

Een beheersplan is een visiedocument en een werkinstrument, het is de schriftelijke neerslag van het resultaat van het denken, zoeken, afwegen en beslissen ten behoeve van het behoud en beheer van de erfgoedwaarden van het onroerend erfgoed. Dit plan zal voor de komende 24 jaar, als een actief beleidsinstrument de bouwkundige en/of landschappelijke ingrepen begeleiden.

Het beheersplan vormt de leidraad voor het uitvoeren van effectief beheer in functie van het behoud van het onroerende goed. Het is dus een middel om het beheer te faciliteren en geen doel op zich. De opmaak van een beheersplan vormt dus het startpunt van alle (al dan niet dringende) werken aan de kerk. Bovendien zorgt dergelijk plan ervoor dat alle werken vertrekken van een kwalitatieve langetermijnvisie en dat toekomstige werken reeds tijdig kunnen ingepland worden in de budgetten van de subsidiërende overheden.

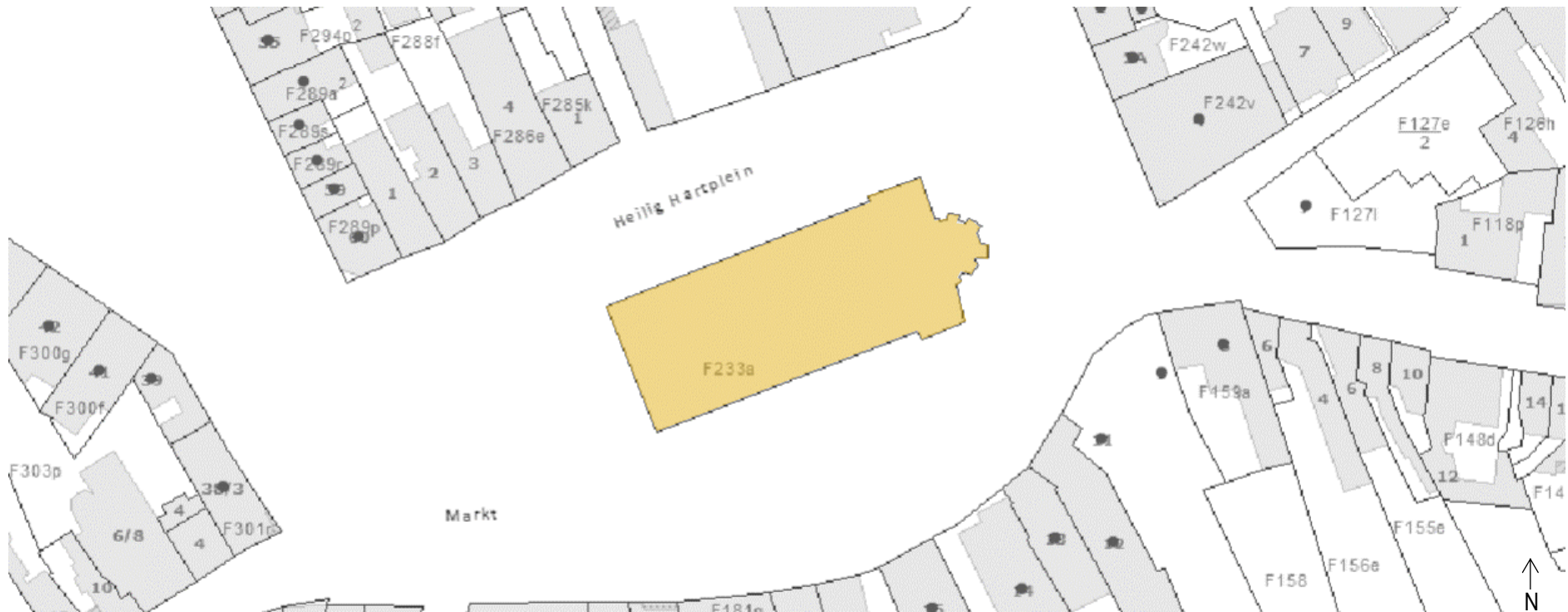
Aanleiding

Algemene restauratie- en onderhoudswerken vormen de aanleiding van dit beheersplan. In de nabije toekomst zijn restauratie van de toren, stabilisatie van de westgevel en interieurschilderwerken gepland.

¹ Delen van deze teksten zijn overgenomen uit de visieteksten van het Agentschap Onroerend Erfgoed, <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/beheer/beheersplannen>, geraadpleegd op 02/04/2018.

1. IDENTIFICATIE

1.1 AFBAKENING BEHEERSPLAN

Afbakening beheersplan op kadasterkaart (schaal 1/1500), bron: https://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE, geraadpleegd op 02/04/2018.

Dit beheersplan wordt opgemaakt voor de parochiekerk Sint-Ludgerus in Zele, gelegen op de Markt en het Heilig Hartplein (zonder nummer). Het gebouw is eigendom van de gemeente Zele en is in beheer van de kerkfabriek.

Kadastraal is het te situeren: 2de afdeling, sectie F, perceelnummer 233a.

1.2 GEOGRAFISCHE SITUERING

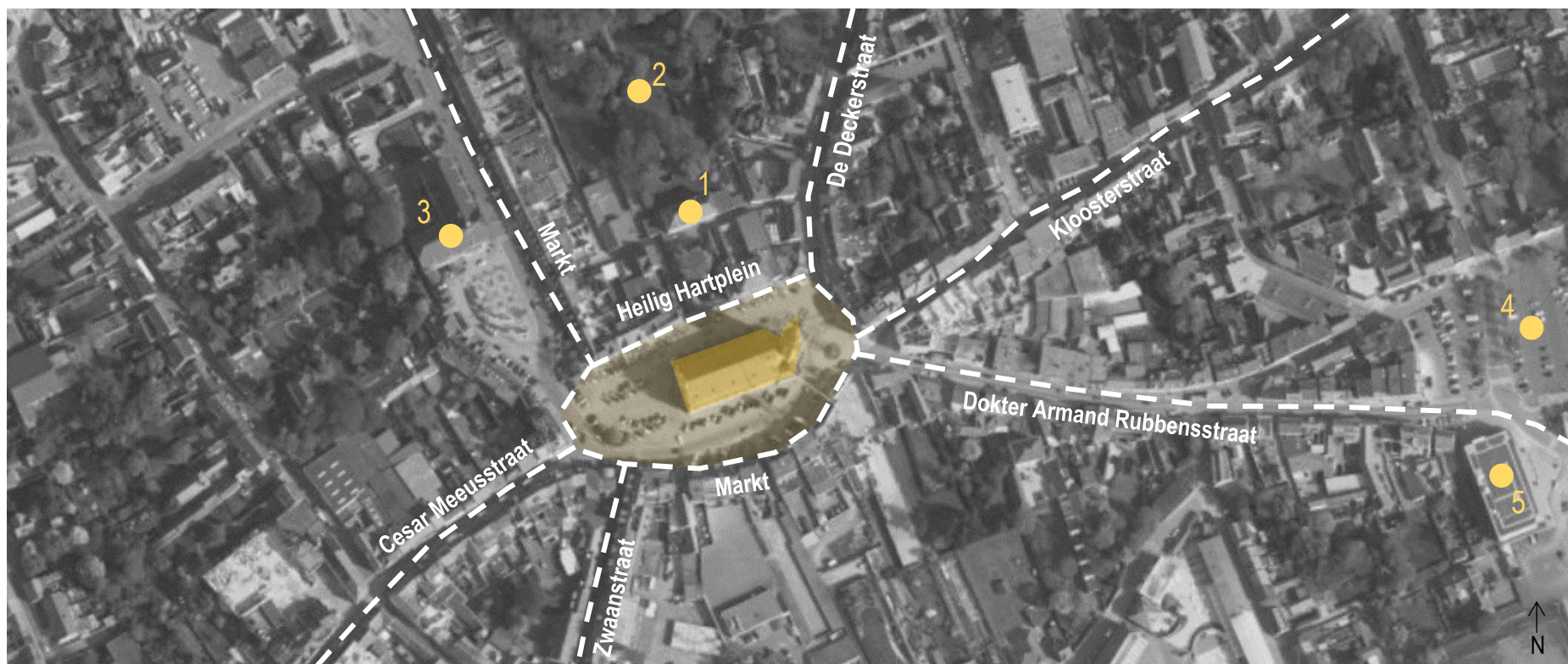
1.2.1 Macroschaal

Zele en omgeving, schaal 1/160000, bron: www.geopunt.be, geraadpleegd op 02/04/2018.

Zele ligt in Oost-Vlaanderen, tussen Gent en Antwerpen op een zandrug tussen de waterlopen Schelde en Durme. De gemeente ligt ten zuiden van de kruising van de Europese weg E17 (Kortrijk-Gent-Antwerpen) en de gewestweg N47 (Lokeren-Dendermonde-Asse). Zele is gelegen langs de treinlijn Lokeren-Dendermonde-Brussel (de spoorlijnen is de meest nabije omgeving zijn aangeduid op de kaart).

1.2.2 Microschaal

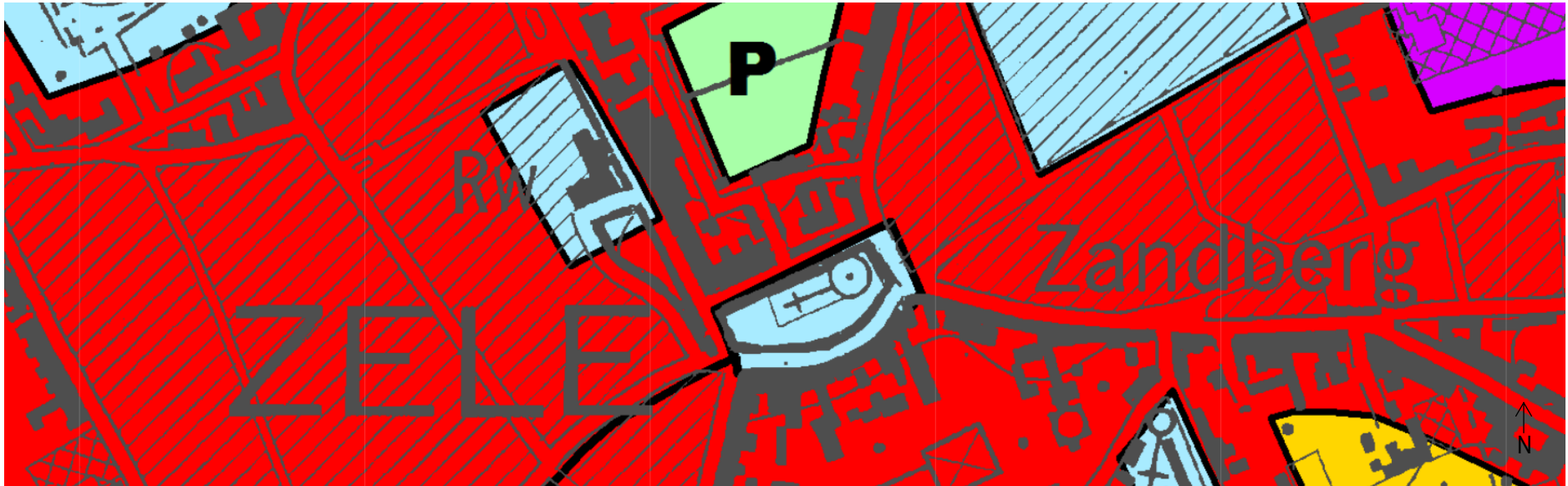
Sint-Ludgeruskerk en haar onmiddellijke omgeving, schaal 1/4000, op basis van luchtfoto uit 2016, bron: www.geopunt.be, geraadpleegd op 02/04/2018.

De kerk is gelegen in het centrum van Zele, meer bepaald op de Markt of het Heilig Hartplein. Verschillende straten komen op dit plein toe. Vooral de as Cesar Meeusstraat – De Deckerstraat is van belang op grotere schaal. De Cesar Meeusstraat is het begin van de vroegere steenweg naar Gent, de De Deckerstraat leidt naar de Lokerenbaan en de Dokter Armand Rubbensstraat loopt richting Dendermonde.

Het plein is ingericht als parkeerplaats voor ondermeer de omliggende winkels, cafés en restaurants. In de onmiddellijke omgeving bevinden zich de dekenij (1), park Peeters (2), het gemeentehuis (3), de Zandberg (plein/parking, 4) en gemeenschapscentrum De Wiek (5). De site is bereikbaar per auto, per bus (halte Zele Kerk), per fiets, te voet en met de trein (station bevindt zich op wandelafstand). Ten noordoosten van het marktplein ligt het beschermd dorpsgezicht 'Dekenij Sint-Ludgerusparochie en omgeving'. Deze bescherming omvat de dekenij (1), de voormalige bewaarschool (thans parochiecentrum), enkele 19de-eeuwse burgerhuizen en een deel van park Peeters (2).

1.3 JURIDISCH KADER EN BELEIDSKADER

1.3.1 Gewestplan

Sint-Ludgeruskerk en haar onmiddellijke omgeving, gewestplan, schaal 1/4000, bron: www.geopunt.be, geraadpleegd op 02/04/2018.

Op het gewestplan (datum goedkeuring 07/11/1978) bevinden de kerk en het omliggende plein zich in een 'gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut' (blauw). De site is rondomrondeven door woongebied (rood).

1.3.2 Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan

Het Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan bevat geen relevante informatie.

1.3.3 Bijzonder Plan van Aanleg of Ruimtelijk Uitvoeringsplan

De kerk is gelegen binnen de zone van Bijzonder Plan van Aanleg nr.2, zonder expliciete voorschriften voor de kerk.²

² Sint-Ludgeruskerk en haar onmiddellijke omgeving, Bijzonder Plan van Aanleg nr.2, www.geopunt.be, geraadpleegd op 02/04/2018.

1.4 BESCHERMINGSSTATUUT³

1.4.1 Beschermd Onroerend Erfgoed

Bouwkundig

De kerk is volgens besluit van 25/07/1942 beschermd als monument, omwille van zijn artistieke, oudheidkundige en historische waarde (besluitnummer 44).

Landschappelijk

Niet van toepassing.

Archeologisch

Niet van toepassing.

1.4.2 Geïnterpreteerd Erfgoed

Bouwkundig

De kerk is in de Inventaris van het Onroerend Erfgoed vastgesteld als bouwkundig erfgoed (relict) 'Parochiekerk Sint-Ludgerus'. Deze vaststelling is geldig sinds 05/10/2009. De 'Markt' is in de Inventaris opgenomen als bouwkundig geheel (straat).

Landschappelijk

De kerk is samen met de dekenij opgenomen in de Landschapsatlas als puntrelict.

Archeologisch

Niet van toepassing.

³ Parochiekerk Sint-Ludgerus Zele, Inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/84189>, geraadpleegd op 02/04/2018.

2. HISTORISCHE NOTA

2.1 TOTSTANDKOMING EN ONTWIKKELING⁴

2.1.1 De romaanse en gotische kerk

Rond 800 werd het vrij allodiaal bezit over Zele door Karel de Grote geschonken aan de Fries Ludger, die stichter was van de abdij van Werden. De Zelenaars waren de abdij cijns- en tiendrechten verschuldigd, die in natura en later in pachtgelden dienen te worden afgestaan. De Zeelse proosdij was verantwoordelijk voor het abdij-inkomen, het zogenaamde 'Flanderngeld'. De benedictijnenmonniken van Werden richtten een stenen romaanse kerk op, op de plaats van de huidige barokke kerk. Het betrof een zaalkerk met 3 rondboogvensters en een vierkante westtoren, met latere uitbreidingen, minstens daterend uit de 15de eeuw.⁵ Ook vandaag zijn nog sporen van het vierkante koor van deze kerk aan te treffen. De muren en funderingen van het koor zijn immers (mogelijk) nog romaans (zie ook faseringsplan). De kerk was toen toegewijd aan de Heilige Michiel of Michael. Onder impuls van Werden werd deze ereplaats in 1592 overgedragen aan de heilige Ludgerus.

De romaanse kerk met gotische hoektorentjes en torenspits, waterverftekening uit 1550-1590, bron: VERSTREPEN (E.).

De romaanse kerk met aanbouwen uit de gotische periode, kadasterkaart van Pieter Meysman uit 1690, bron: VERSTREPEN (E.).

⁴ Dit deel werd, tenzij anders vermeld, opgemaakt op basis van VERSTREPEN (E.). *De Sint-Ludgeruskerk van Zele met het Van Peteghemorgel*. Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, Dienst 92 / Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium, Gent, 2004.

⁵ Parochiekerk Sint-Ludgerus Zele, Inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/84189>, geraadpleegd op 09/04/2018.

De kerk werd door de jaren heen vergroot door allerhande aanbouwen, de detaillering werd uitgewerkt in gotische stijl. Er werden omstreeks het begin van de 17de eeuw 2 zijbeuken toegevoegd aan de romaanse kerk.⁶ Ook aan de westzijde en aan de zuidzijde werden delen aangebouwd. Van de gotische kerk, opgetrokken in steen van Gobertange, zijn tot op heden elementen bewaard in de barokke kerk. De oude sacristieën hebben bijvoorbeeld nog laat-gotische kruisgraatgewelven. De oude zijgevels en de kopgevels met gotische ramen (oostzijde) van de aangebouwde zijkoren zijn zichtbaar in de huidige buitenmuren. Ook de doopvont in blauwe hardsteen, aanwezig in het huidige koor, dateert uit de gotische periode.

De kerk bleef echter te klein en ook haar bouwvalligheid werd aangeklaagd. Toenmalig bisschop gaf op het einde van de 17de eeuw de opdracht om financiële middelen te zoeken voor het verbouwen van de kerk. Verschillende oorlogen vertraagden echter de start van de nieuwbouw.

2.1.2 De barokke kerk

In 1697 kwamen de besprekingen tussen de Dendermondse broeder-architect Jan-Baptist Vrijeels (°1646, † 1719), pastoor Jan van Wichelen (°1638, † 1713), de kerkmeesters en magistraat weer op gang. In 1699 werd het metselwerk via aanbesteding toegewezen aan de Zeelse meester metselaar Hendrik Van Beesen. Het zuidelijke transept en de centrale toren werden afgebroken. Er werd een nieuw schip met een nieuwe westgevel gebouwd. Op deze klokvormige gevel vindt men het bouwjaar MDCC (1700) terug. Grote delen van de bestaande zijgevels, de sacristieën en het hoogkoor konden behouden blijven en werden geïntegreerd in de nieuwbouw van okerleurige Ledische kalkzandsteen. Toscaanse zuilen verschenen in de middenbeuk met scheibogenarcade, zijmuren werden aangebouwd. Hierop werd het grote nieuwe zadeldak geplaatst.

⁶ Parochiekerk Sint-Ludgerus Zele, Inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/84189>, geraadpleegd op 09/04/2018.

De boeren uit de wijk Veldeken, die de bouwmaterialen gratis hadden vervoerd van de Schelde tot de Markt, eisten, zoals dit het geval was bij de gotische kerk, een zuidelijke ingang. Zodat ze het gebouw niet via de lijkdeur moesten betreden. Na verzet van toenmalig pastoor bleef de deuropening echter blind.⁷

Het voorlopig ongewelfde interieur werd verder afgewerkt: binnenmuren werden bepleisterd, de vloer gelegd en het oude orgel geïnstalleerd. Alweer vertraagden oorlogen het bouwproces. De overvelving van de beuken vond plaats in 1710. De bouw van de toren startte in 1703, in 1705 bekroonde een sierlijke torenhelm uit wilgenhout de torenromp, die echter reeds in 1718 in eikenhout werd vernieuwd omwille van waterinsijpeling. In 1740 vermeldde de Wase geschiedschrijver Daneel Braem de toren als 'Het pronckstuk van den Lande van Dendermonde'. Onderin de toren bevindt zich een fraaie achthoekige torensacristie met rondgang op de verdieping. De ingemaakte bergruimten in geschilderd hout dateren uit de eerste helft van de 18de eeuw.

De kerk werd in bijna voltooide toestand ingewijd op 5 oktober 1704 met een indrukwekkende plechtigheid. Deze datum is terug te vinden in een polychroom hoogreliëf met het wapenschild van de wijbisschop (boven het orgel). Na het plaatsen van de zij-altaren (inmiddels verdwenen) en de bouw van de nieuwe torenspits werden ook de altaren gewijd door de bisschop (1718). Inmiddels was pastoor Jan Van Wichelen overleden en werden de werken verder opgevolgd door zijn opvolger David van Loqueren.

De calvarie met 'beenderhuyzeke' aan de zuidzijde van de torenvoet dateert uit 1729-1730. De calvarie met houten beelden herinnert aan het kerkhof dat tot 1837 rond de kerk gelegen was. Tegen de gevels van de toren staan tevens 4 19de-eeuwse funeraire gedenktekens opgesteld.

Het interieur van de kerk wordt gekenmerkt door de rijke eikenhouten aankleding uit de 18de eeuw (lambriserings, rouw- en doopkapel, biechtstoelen, koorgestoelte, kerkbanken, preekstoel,...). Het is veelal werk van de belangrijke Vlaamse beeldhouwers Adriaan Nijs (°1683, †1771), zijn zoon Philip Nijs (°1724, †1805), Willem Kerricx (°1652, †1719) en zijn zoon Willem-Ignatius Kerricx (°1682, †1745). Topwerken zijn de dekenale biechtstoel met 4 beelden door Adriaan Nijs en het marmeren 'Lievevrouwebeeld' van Artus Quellin de Oude (°1609, †1668).

Heel wat van de kunstwerken in de kerk zijn met de Franse Revolutie verloren gegaan. Veel schilderijen die nu nog aanwezig zijn, zijn werk van de plaatselijke meesters Jan-Jozef de Loose (°1769, †1849) en zijn zoon Basile de Loose (°1809, †1885). Opmerkelijk zijn de 2 17de-eeuwse schilderijen van de Vlaamse school ('Christus tussen de twee moordenaars' en 'Extase van de heilige Franciscus').

Het hoogaltaar, toegewijd aan Sint-Ludgerus, is uitgevoerd in late Lodewijk XVI-stijl. Het werd (grotendeels) vervaardigd door Karel Van Poucke (°1740, †1809) in de periode 1793-1808. De classicistische zij-altaren zijn toegewijd aan Maria (noordzijde) en aan Sint-Sebastiaan (zuidzijde). Ze werden respectievelijk gemaakt in 1815 en 1818, beide door Jean-Baptist Voituren.

Het orgel kwam in de kerk op initiatief van pastoor Jan-Denys Jacobs. Het instrument werd gemaakt in 1780 en is muzikaal en technisch van hoog niveau. Het getuigt van de vakvaardigheid van de Gentse orgelbouwersfamilie van Peteghem. De classicistische kasten rondom het orgel werden ontworpen door een Zelenaar. In de loop der jaren onderging het instrument verscheidene ingrepen. Bij de restauratie van het orgel tussen 1981 en 1986 werd het orgel naar zijn oorspronkelijke concept en sonoriteit teruggebracht.

⁷ Parochiekerk Sint-Ludgerus Zele, Inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/84189>, geraadpleegd op 09/04/2018.

2.1.3 Restauraties 19de, 20ste eeuw en 21ste eeuw

In de volgende eeuwen werden enkele restauratiewerken aan de kerk uitgevoerd. De belangrijkste worden hier opgesomd.

In 1839 werd de verzakte kerkvloer uit 1701 vernieuwd. In de zijbeuken werden hiervoor enkele van de recentste grafplaten herbruikt.⁸ Hierbij werden de letters op de grafzerken zoveel mogelijk weggeslepen. In 1956 werd de vloer in de middengang opnieuw vervangen.

Een bescheiden, doorlopende kroonlijst werd aangebracht in het kerkship in 1857. Dit om meer eenheid te bekomen met de kroonlijst van het koor. De zijkapellen werden midden de 19de eeuw samen met de zuilen onderaan bekleed met roodbruine marmer.

In 1871 werden naar aanleiding van het vijftig jaar pastoraat van de toenmalige pastoor de 2 brandglasramen in het hoogkoor geplaatst. De ramen zijn het werk van glas-in-loodmaker Jean-Baptist Capronnier (°1814, †1891). In 1923 werd eveneens naar aanleiding van een jubilerende priester-deken een nieuw glasraam voorzien (zuidbeuk), werk van Camille Ganton-Defoin (°1872, †1946). Een vierde opmerkelijk glasraam (noordbeuk) werd in 2000 geschonken naar aanleiding van het 1200-jarig bestaan van de gemeente (vervaardiger Bavo Tiebos).⁹

Tussen 1891 en 1895 werd het dak van het kerkship vernieuwd. Het mechanisch torenuurwerk werd vervaardigd door Paul Odobey uit Mozer, Frankrijk. Het werd in 1895 geplaatst door Zelenaars Germain Hertecant en zonen. Van hieruit worden ook de 3 klokken (uit 1865 en 1947) bediend en het astronomisch uurwerk aan de zuidzijde van de toren aangedreven. Vandaag gebeurt dit elektronisch.

In de periode 1886-1887 werden herstellingswerken uitgevoerd aan het dak van het koor en de toren. Dit gebeurde volgens de plannen van architect E. Van de Vijvere uit Sint-Gillis bij Brussel.¹⁰ Dezelfde architect was in 1878-1879 verantwoordelijk voor de uitbreiding van de oude sacristieën (in oostelijke richting) met een aangebouwde sacristie aan de noordzijde en een 'salle de catéchisme' aan de zuidzijde. De gebouwen werden opgetrokken in neo-barokke stijl. Uit diezelfde periode dateert het hek in smeed- en gietijzer. Het kleine ronde hek aan de noordzijde werd daarentegen pas geplaatst in 1952-1953. Het werd geschonken door de Zeelse mijnwerkers. Het mijnwerkersbeeldje in reliëf herinnert aan deze schenking.

Zicht op de oostgevel met toren, foto uit 1895, bron: KIK-IRPA.

⁸ In 1784 was het begraven van clerus en adel in de kerk verboden. De grafkelders verdwenen uit de kerk en met aarde opgevuld.

⁹ BAKELANTS (I.). *De glasschilderkunst in België in de negentiende en twintigste eeuw*. Brussel, 2014 (digitale uitgave via <http://org.kikirpa.be/bakelants/indexnl.html>).

¹⁰ Parochiekerk Sint-Ludgerus Zele, Inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/84189>, geraadpleegd op 02/04/2018.

Zeelse aannemer Jozef De Block voerde restauratiewerken uit in het begin van de 20ste eeuw (1907-1912), vermoedelijk onder leiding van architect Alphonse Depauw uit Brugge. De bewaarde plans in het Rijksarchief van Gent zijn gedateerd 1906 en 1909.¹¹ De naam van de aannemer staat gemerkt in 2 stenen boven het raam van de noordelijke bovensacristie. De toren werd een laatste maal grondig gerestaureerd in 1978-1982, onder leiding van architect F. Weyers, zie herdenkingssteen (staat momenteel in de benedenruimte van de toren).¹² Hierbij werd de dakbedekking vernieuwd.

De kerk werd beschermd als monument bij besluit van 25 juli 1942.

Vernieuwingen van vloerafwerkingen vonden ondermeer plaats in jaren '50 (koor) en 1991 (noordelijke sacristie).

Vanaf 2009 werd het exterieur van de kerk grondig gerestaureerd onder leiding van architect Louis Cooreman. Hierbij werd vastgesteld dat het hout van de torenspits zwaar is aangetast door zwammen. Om deze reden werden de geplande werken voor de dakvernieuwing van de toren uitgesteld. Er zijn toen slechts beperkte werken aan de toren uitgevoerd (dringende instandhoudingswerken). Ook aan het bovendakse deel van de voorgevel gebeurden aansluitend dringende instandhoudingswerken.

¹¹ (N.N.) *Kerkenbeleidsplan Zele*. Centraal kerkbestuur Zele, goedgekeurd door de gemeente op 14 september 2017.

¹² Parochiekerk Sint-Ludgerus Zele, Inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/84189>, geraadpleegd op 09/04/2018.

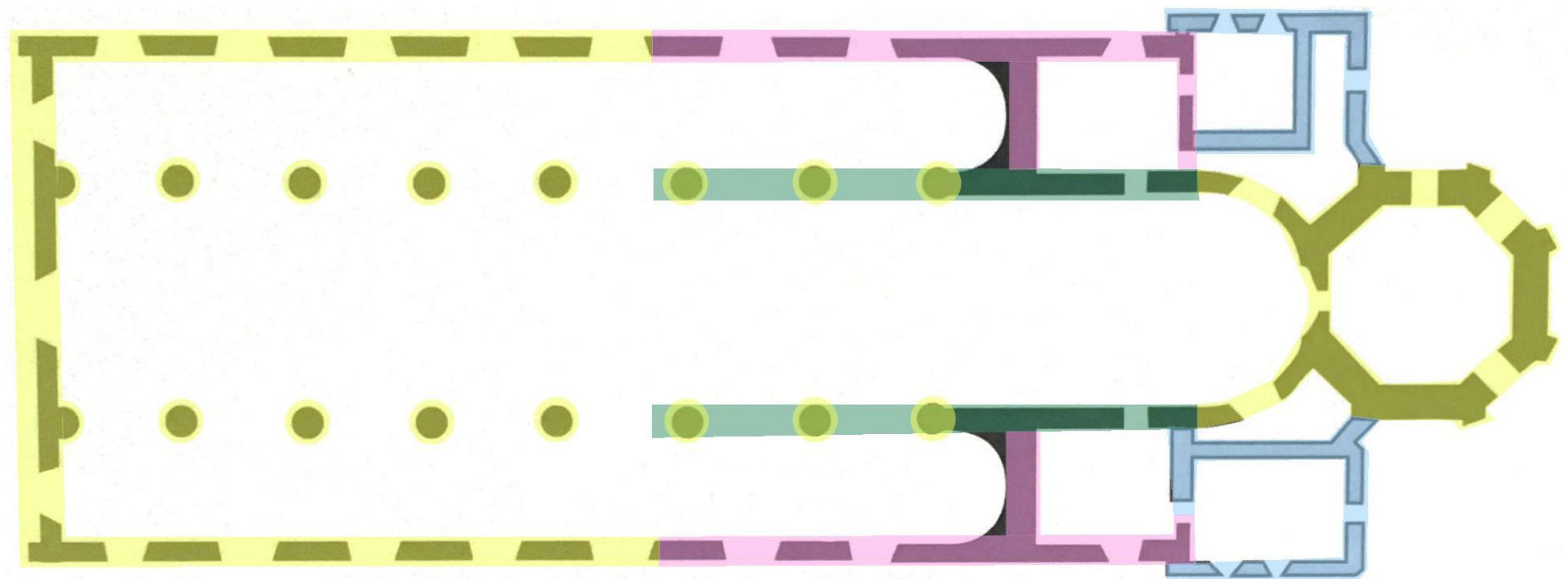
2.1.4. Samenvattend

(mogelijk) romaans

laatgotisch

barok

neobarok

Faseringsplan, bron: VERSTREPEN (E.), bewerkt door Architectenbureau Jan Van Kerckhove.

2.2 HISTORISCHE KAARTANALYSE

2.2.1 Figuratieve kaart van het Land van Waas (1656)

Figuratieve kaart van het Land van Waas, bron: www.cartesius.be, geraadpleegd op 09/04/2018.

In het centrum van Zele wordt een kerk afgebeeld. Dit is nog het gebouw daterend van vóór de vernieuwingen in barokke stijl.

2.2.2 Fricxkaarten (1712)

Fricxkaarten, bron: www.geopunt.be, geraadpleegd op 09/04/2018.

De kerk situeert zich net boven 'Zeele' aan de weg die leidt naar Sint-Anna te Hamme.

2.2.3 Kaarten van de Ferraris (1771-1778)

Kaarten van de Ferraris, bron: www.geopunt.be, geraadpleegd op 09/04/2018.

De Markt is het hoogste punt van de gemeente. In deze zone rond de kerk heeft zich een vrij dichte bebouwing ontwikkeld. Ze volgt de huidige Cesar Meeusstraat, de Kloosterstraat en de Dokter Armand Rubbensstraat en bestond onder meer uit herbergen, de vierschaar en woningen van notabelen. Rond de kerk is een begraafplaats gelegen. Reeds in 1622 wordt melding gemaakt van een aanpalend ommuurd kerkhof. Het zou twee toegangen hebben gehad. Ten noorden van de kerk, achter de kerkhofmuur, bevindt zich de dekenij (1737).¹³

¹³ Markt Zele, Inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/114979>, geraadpleegd op 09/04/2018.

2.2.4 Primitief kadasterplan (1830-1833)

Primitief kadasterplan, www.cartesius.be, geraadpleegd op 09/04/2018.

Het Primitieve kadasterplan toont nauwkeurig de verschillende bouwvolumes als kerk en pastorijs. De nieuwe sacristieën zijn nog niet opgetrokken. Mogelijk is het kerkhof rond de kerk reeds verdwenen (zie ook volgende kaart).

2.2.5 Atlas der buurtwegen (1841)

Atlas der buurtwegen, bron: www.geopunt.be, geraadpleegd op 09/04/2018.

Op deze kaart is het kerkhof reeds verdwenen. Het bleef immers slechts in gebruik tot 1837¹⁴, waarna het verplaatst werd naar een perceel ten noordwesten van de dekenij (duidelijk zichtbaar op de Vandermaelenkaarten). Sindsdien ontstond rond de kerk een open ruimte en kon men spreken van een plein. In de loop van de 19de eeuw werd het plein een eerste maal verhard. De ruimte werd sinds 1714 samen met de Zandberg (rechts op de kaart) gebruikt voor de jaarlijkse jaarmarkt. Ook de Zwaanstraat is inmiddels duidelijk opgetekend. Het gemeentehuis werd in de 19de eeuw ondergebracht in herberg 'De Swaene'.¹⁵

¹⁴ VERSTREPEN (E.). *De Sint-Ludgeruskerk van Zele met het Van Peteghemorgel*. Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, Dienst 92 / Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium, Gent, 2004, blz. 21.

¹⁵ Markt Zele, Inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/114979>, geraadpleegd op 09/04/2018.

2.2.6 Vandermaelenkaarten (1846-1854)

Vandermaelenkaarten, bron: www.geopunt.be, geraadpleegd op 09/04/2018.

De Vandermaelenkaart toont een vrij gelijkaardige situatie als de Atlas der Buurtwegen, wel veel minder gedetailleerd. Wat hier wel duidelijk naar voor komt is het verplaatste kerkhof (ten noordwesten van de dekenij).

2.2.7 Poppkaarten (1842-1879)

Poppkaarten, bron: www.geopunt.be, geraadpleegd op 09/04/2018.

Naast de Cesar Meeusstraat, de Zwaanstraat, de Dokter Armand Rubbensstraat en de Kloosterstraat is nu ook de Deckerstraat opgetekend. Gedurende de 19de eeuw werd een groot aantal herenhuizen, burgerhuizen en brouwershuizen opgetrokken langs de Markt.¹⁶ De kaart toont een steeds groter wordende omliggende bebouwing.

¹⁶ Markt Zele, Inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/114979>, geraadpleegd op 09/04/2018.

2.3 HISTORISCHE FOTO'S EN AFBEELDINGEN

2.3.1 Extérieur

Zicht op de kerk, 1895, bron: KIK-IRPA.

Zicht op de calvarie, 1943, bron: KIK-IRPA.

Zicht op de kerk, datum onbekend, bron: www.delcampe.net.

Zicht op het Heilig Hart monument, datum onbekend, bron: www.delcampe.net.

Zicht op de kerk vanuit de Kloosterstraat, datum onbekend, bron: www.delcampe.net.

Zicht op de kerk vanuit de Cesar Meeusstraat (Kouter), datum onbekend, bron: www.delcampe.net.

2.3.2 Interieur

Zicht op de preekstoel, 1917-1918, bron: KIK-IRPA.

Zicht op het hoogaltaar, 1943, bron: KIK-IRPA.

Zicht op het doksaal, 1974, bron: KIK-IRPA.

Zicht op het hoogaltaar, datum onbekend, bron: www.delcampe.net.

Zicht op het hoogaltaar, datum onbekend, bron: www.delcampe.net.

3. INVENTARISATIE VAN DE ERFGOEDELEMENTEN

3.1 BOUWKUNDIG ERFGOED

Onderstaande inventaris werd opgemaakt op basis van de inspectieverslagen van Monumentenwacht¹⁷ en op basis van eigen bevindingen. Eerst wordt een algemene beschrijving gegeven van het exterieur. Daarna volgt de eigenlijke inventaris in tabelvorm. Hierbij werd een opdeling gemaakt in: bedaking, buitenmetselwerk, gevelsluiting en buitenaanleg. Ook voor het interieur is eerst een algemene omschrijving toegevoegd en volgen daarna de delen: binnenmetselwerk en afwerking, vast meubilair en cultuuroederen.

3.1.1. Exterieur

ALGEMEEN

De barokke kerk is gelegen te midden het marktplein. Zoals gebruikelijk is het koor oostelijk georiënteerd. Het parement bestaat uit okerkleurige Ledische kalkzandsteen. De behouden gotische delen zijn vervaardigd uit grijze kalksteen van Gobertange. De muren kennen een dubbele opbouw, die binnenin uit baksteen bestaat. Het schip en het koor zijn overdekt met een zadeldak met leien. De middenbeuk en de zijbeuken eindigen op apsissen. Aan weerszijden van het koor bevinden zich sacristieën, erachter een achzijdige klokkentoren. Er is geen transept aanwezig.

Voorgevel / westelijke gevel

De westgevel is de meest opmerkelijke. Het is een barokke klokgevel geritmeerd door pilasters die hem in 3 traveeën opdelen. De geveltop bestaat uit 2 delen en eindigt op een gedrukte boog. De pilasters zijn bekroont met siervazen, op de hoeken met de zuidelijke en noordelijke gevel zijn tevens ook voluten aangebracht. In de geveltop is met koperen letters de datum MDCC (1700) aangebracht.

Aan weerszijden van het hoofdportaal met boogvormig fronton bevinden zich kleinere zijportalen, naar de doopkapel en de rouwkapel.

¹⁷ SCHOETERS (E.). *Inspectierapport 40135/2004/INT, Zele Sint-Ludgeruskerk*. Monumentenwacht Oost-Vlaanderen, Gent, 2004.

BAUWENS (S.), DERIEUW (A.), KINT (F.). *Inspectierapport 40135/2004/EXT, Zele Sint-Ludgeruskerk*. Monumentenwacht Oost-Vlaanderen, Gent, 2004.

DECAVEL (P.), KINT (F.). *Bouwkundige inspectie 40135/2015/B, Sint-Ludgeruskerk H. Hartplein 1, Zele*. Monumentenwacht Oost-Vlaanderen, Gent, 2015.

DECAVEL (P.), VAN NIEUWENBORGH (L.). *Bouwkundige inspectie 40135/2018/B, Sint-Ludgeruskerk H. Hartplein 1, Zele*. Monumentenwacht Oost-Vlaanderen, Gent, 2018.

GODDERIS (S.), GORIS (J.), KINT (F.). *Interieur inspectie 40135/2019/I, Sint-Ludgeruskerk H. Hartplein 1, Zele*. Monumentenwacht Oost-Vlaanderen, Gent, 2019.

Zijgevels / noordelijke en zuidelijke gevels

De zijgevels zijn eenvoudiger van uitzicht. Ook zij zijn geritmeerd door pilasters, die de gevel in 9 traveeën onderverdelen, 7 t.h.v. het schip en 2 t.h.v. de oude sacristieën. Per travee is een segmentboogvormig raam geplaatst t.h.v. het schip en twee boven elkaar geplaatste kleinere ramen t.h.v. de laatste travee van de oude sacristieën. Aan de koorzijde sluiten de lagere gevels van de nieuwe sacristie en het catecheselokaal hierbij aan. Zij hebben elk 2 ramen, qua grootte gelijkaardig aan deze van de oude sacristieën. Aan de noordelijke zijde is boven één van de ramen de naam 'Jozef De Block' aangebracht. In de zuidelijke gevel is een blinde deur aanwezig.

Achtergevel / oostelijke gevel

De imposante achthoekige toren telt 7 verdiepingen en wordt bekroond door een peervormige spits met een leien dakbedekking. Hij heeft een open lantaarn met kruis en windhaan. De gevelopeningen van de toren verhogen stelselmatig richting de top. In de noordzijde bevindt zich een deur. Ook de gevels van de nieuwe sacristieën hebben elk een deur langs de oostzijde.

Aan de zuidelijke voet van de toren staat een gepolychromeerde calvarieberg met houten beelden. Ook staan 4 funeraire gedenktekens tegen de toren. Rond het geheel is een hek uit smeedijzer geplaatst.

Voorgevel / westelijke gevel, 2018.

Zijgevel / noordelijke gevel, 2018.

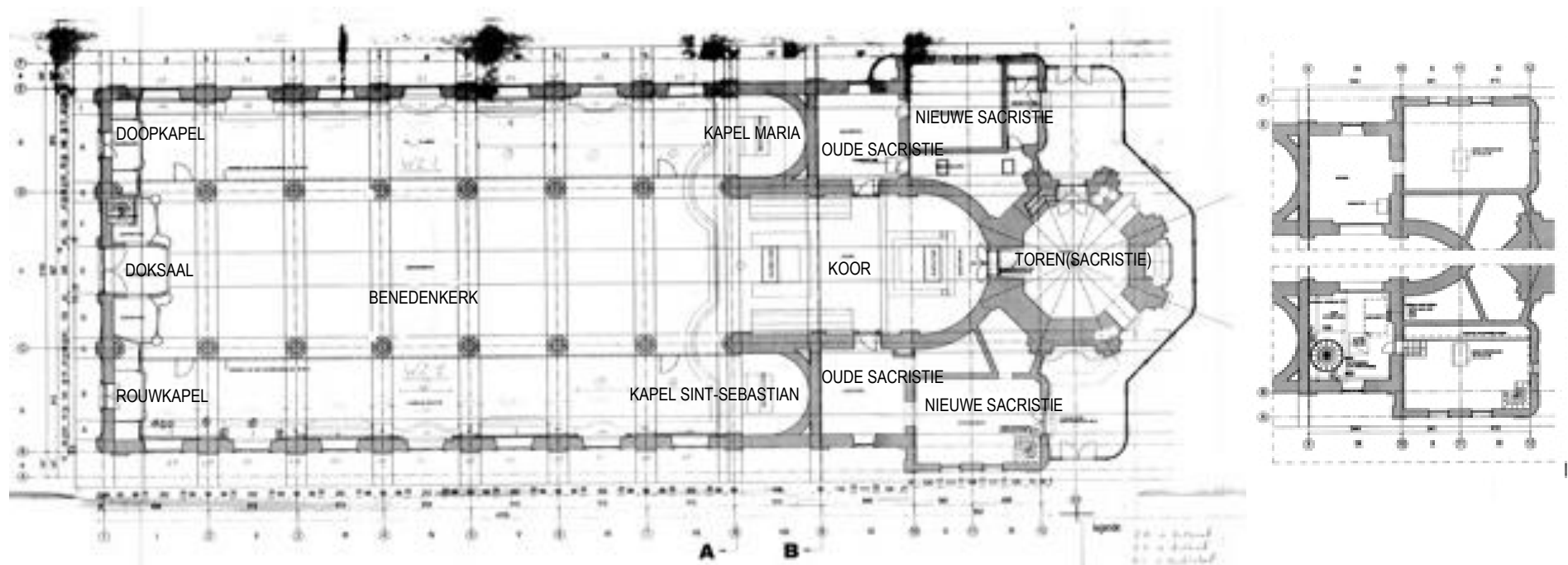
Toren, 2018.

Zijgevel / zuidelijke gevel, 2018.

Achtergevel / oostelijke gevel, 2018.

Grondplan gelijkvloerse verdieping en tussenverdieping, opgemaakt door architecten- en ingenieursbureau Louis Cooreman, 2002.

BEDAKING

KAPCONSTRUCTIE	Materiaal	Toestand
Benedenkerk + koor + oude sacristieën	Hout Gordingenkap Trekankers (t.h.v. spantvoeten) en bijkomende stutten zijn voorzien om spatkrachten voldoende op te vangen.	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
Toren + lantaarn	Hout Stalen korset toegevoegd (2009-2011)	- Slechte toestand. - Actieve en ernstige aantasting door houtborende insecten en zwammen, inrotting, verzwakking van het hout, indringend vocht met bijhorende schade, slechte aansluitingen. - Via open lantaarn infiltreert water ook in kapconstructie eronder. - Schilderwerk op hout staat blank. (- In 2015 werd een curatieve behandeling uitgevoerd.)
Nieuwe sacristieën	Naaldhout Gordingenkap	- Goede toestand. - Oude niet-actieve aantasting van huisboktor (reeds behandeld).
DAKBEDEKKING	Materiaal	Toestand
Benedenkerk + koor + oude sacristieën	Natuurleien Zadeldak	- Goede toestand, gezien de recente vernieuwing (2009-2011). - Echter t.h.v. nieuwe lichtarmaturen (2018) zijn zwakke plekken ontstaan op vlak van waterdichtheid (slordige aansluitingen bevestigingen,...). De armaturen hangen bovendien reeds af, aangezien duiven er op komen zitten.
Toren	Natuurleien Peervormig dak	- Goede toestand. - Aangebracht membraan/onderdak verhindert goede ventilatie.
Nieuwe sacristieën	Natuurleien Schilddaken	- Redelijke toestand. - Lichte vervuiling.
Tussen koor en nieuwe sacristieën	Koper Platte daken	- Algemeen: regenwater van daken toren, hoogkoor en sacristieën komt terecht op deze daken. Dit is een aanzienlijke hoeveelheid. - Algemeen: ernstige vervuiling door duiven, oorzaak situeert zich op bovenliggende daken. Gespannen duivennetten zijn losgekomen. - Noordzijde: goede toestand. - Zuidzijde: matige toestand. Oppervlak vertoont zonk waardoor ophoping van water en vuil veroorzaakt wordt. Dit kan waterinfiltratie, verstopping van de afvoer en aantasting van kopernaden tot gevolg hebben. Terugkerend probleem van gescheurde soldeernaad.
Topbekroningen	Giet- en smeedijzeren kruisen Siervazen in blauwe hardsteen	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011). - Torenkruis: verwerking afwerkingslaag.

DAKAANSLUITINGEN	Materiaal	Toestand
Nokken	Gebakken aarde (benedenkerk + koor), lood (sacristieën)	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
Hoekkeperafwerking	Lood	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
Kilkeperafwerking	Lood	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
Zalinggoten	Lood	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
Opgaand muurwerk	Lood, koper, aanstrijkmortel	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
DAKKAPELLEN	Materiaal	Toestand
Benedenkerk + koor	Houten luiken, natuurleien, vergulde pironen	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011). - Eén van zuidelijke dakkapellen vertoont waterinfiltratie via nok. - Noordzijde: schilderwerk is verbleekt.
Toren	Houten luiken, natuurleien, vergulde pironen	- Slechte toestand. - Schilderwerk en verguldsel zijn zo goed als verdwenen. - Hout van constructie en luiken is ingerot. - Waterinfiltratie. - Lood van zijwangen is verweerd en uitgezakt.
REGENWATERAFVOER	Materiaal	Toestand
Benedenkerk + koor + oude sacristieën	Koper Hanggoten en afvoeren Metalen gootklossen Gietijzeren/kunststof dolfijnen	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011). - Bij afvoeren zijn geen bolroosters meer aanwezig. - Dolfijnen: lichte roestvorming, verwerking afwerkingslagen. - Goten zijn vervuild (duivenoverlast). Hierdoor snellere verwerking van materialen, verstoppingen en bijhorende schade.
Toren	Koper Hanggoten en afvoeren	- Redelijke toestand. - Goten zijn ernstig vervuild (duivenoverlast). Hierdoor snellere verwerking van materialen, verstoppingen en bijhorende schade. - Gescheurde soldeernaad, waardoor vochtschade op onderliggende steunbeer (zuidzijde).
Nieuwe sacristieën	Koper Bakgoten en afvoeren Houten geschilderde structuur Gietijzeren/kunststof dolfijnen	- Redelijke toestand. - Dolfijnen: lichte roestvorming, verwerking afwerkingslagen. - Afvoer nieuwe sacristie (noordelijke) op plat dak is in pvc. - Bij nieuwe sacristie (zuidelijke) ontbreekt verbindingsbuis tussen tapgat en vergaarbak. Hierdoor is gevel vochtbelast.
SCHOORSTENEN	Materiaal	Toestand
Benedenkerk	Inox	- Goede toestand.

TOEGANKELIJKHEID	Materiaal	Toestand
Ladderhaken en verankeringspunten	Metaal	- Goede toestand. - Voldoende aanwezig en reglementair. - Torenspits: niet-genormeerde klimhaken.
Loopbruggen en verbindingstrappen	Hout	- Goede toestand. - Torenspits: geen goede ladder en geen makkelijk hanteerbaar luik aanwezig om tot kapconstructie te komen.

Kapconstructie benedenkerk, loopbruggen, 2017.

Kapconstructie benedenkerk, 2017.

Kapconstructie benedenkerk, 2017.

Kapconstructie toren, 2017.

Kapconstructie toren, 2017.

Kapconstructie nieuwe sacristie (zuidelijke), 2017.

Dakbedekking en topbekroning koor, 2017.

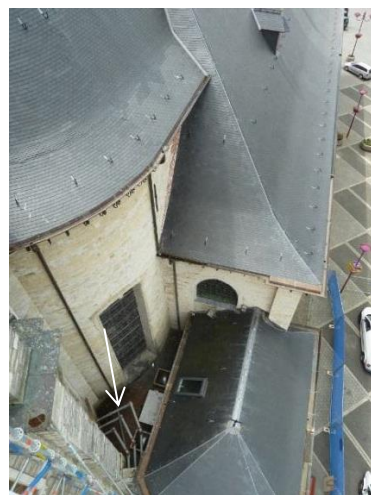
Dakbedekking benedenkerk en koor, 2018.

Dakbedekking oude en nieuwe sacristie, koor en benedenkerk, 2018.

Dakbedekking en topbekroning toren, 2018.

Dakbedekking tussen koor en nieuwe sacristie, 2015, Monumentenwacht Oost-Vlaanderen.

Nok aansluiting koor-toren, ladderhaken, 2017.

Nok nieuwe sacristie (noordelijke), 2015, Monumentenwacht Oost-Vlaanderen.

Aansluiting tegen opgaand muurwerk van voorgevel, 2015, Monumentenwacht Oost-Vlaanderen.

Dakkapel benedenkerk, 2018.

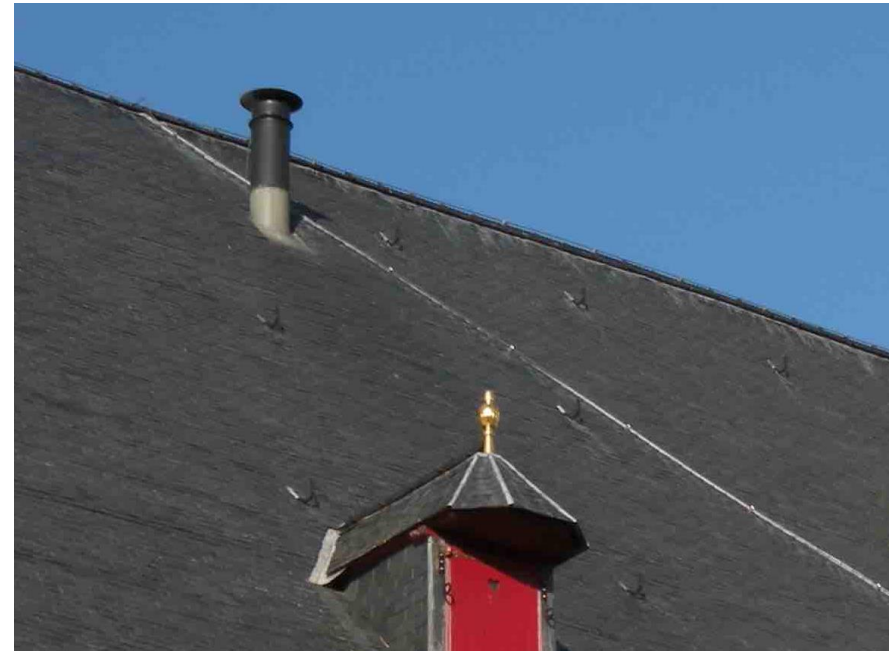
Dakkapellen toren, 2018.

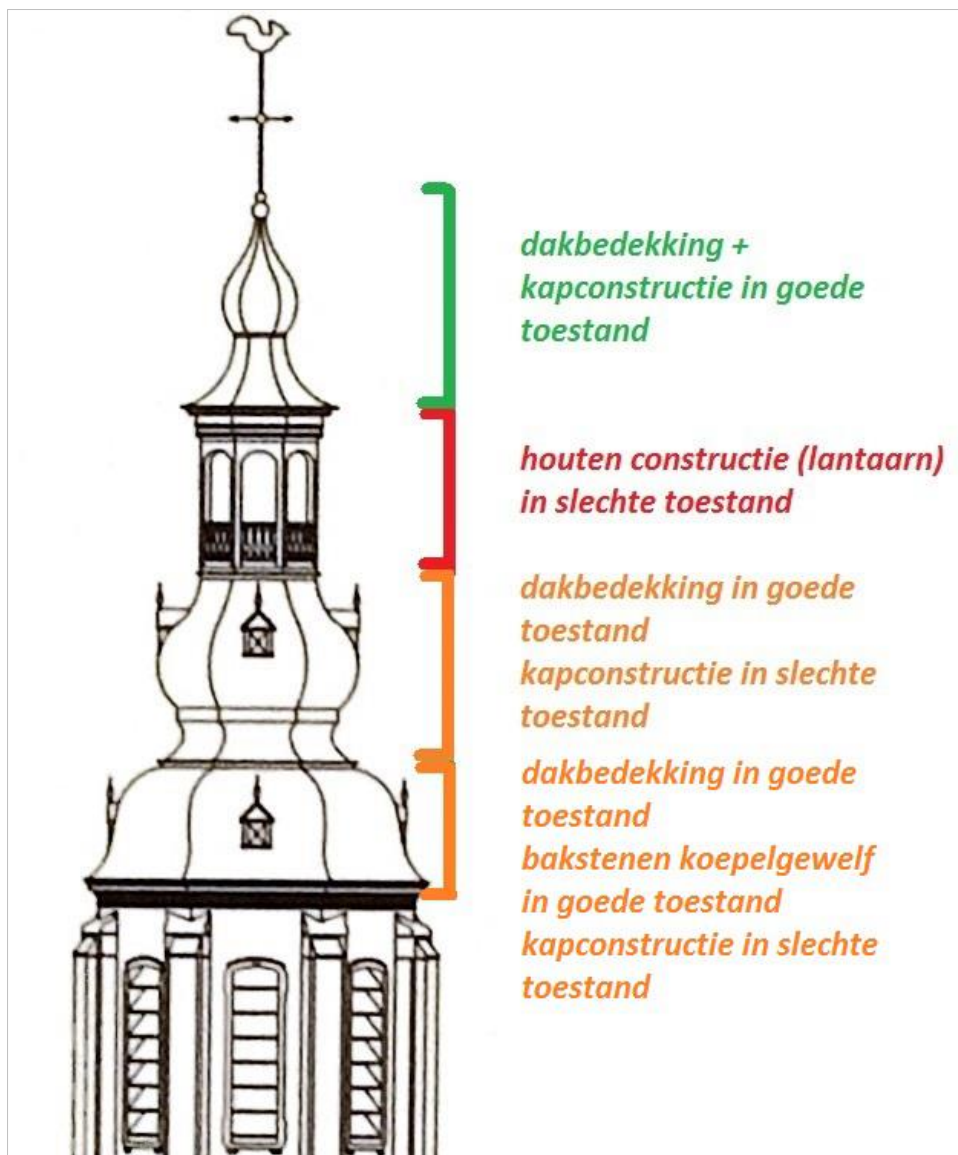
Goten en afvoeren koor en nieuwe sacristie, 2018.

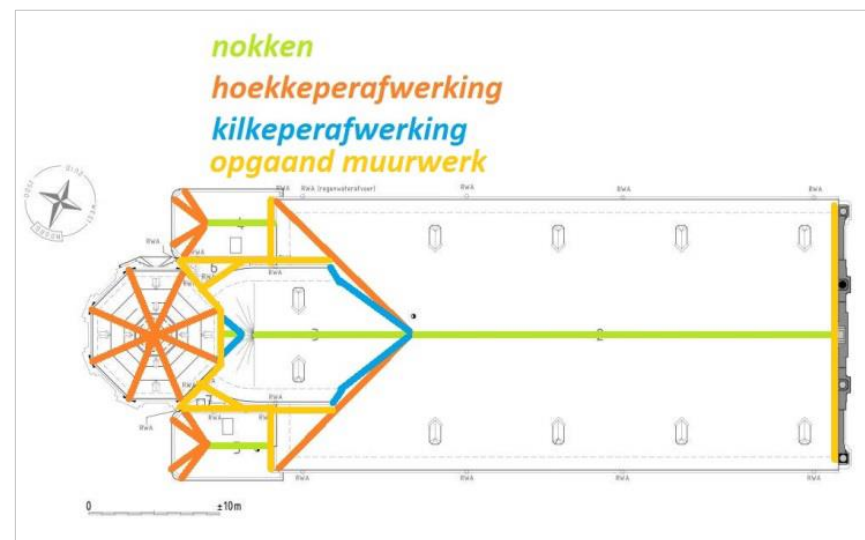
Afvoer met dolfin benedenkerk, 2018.

Schoorsteen en dakkapel benedenkerk, 2018.

Toestand torenspits, 2018, Monumentenwacht Oost-Vlaanderen.

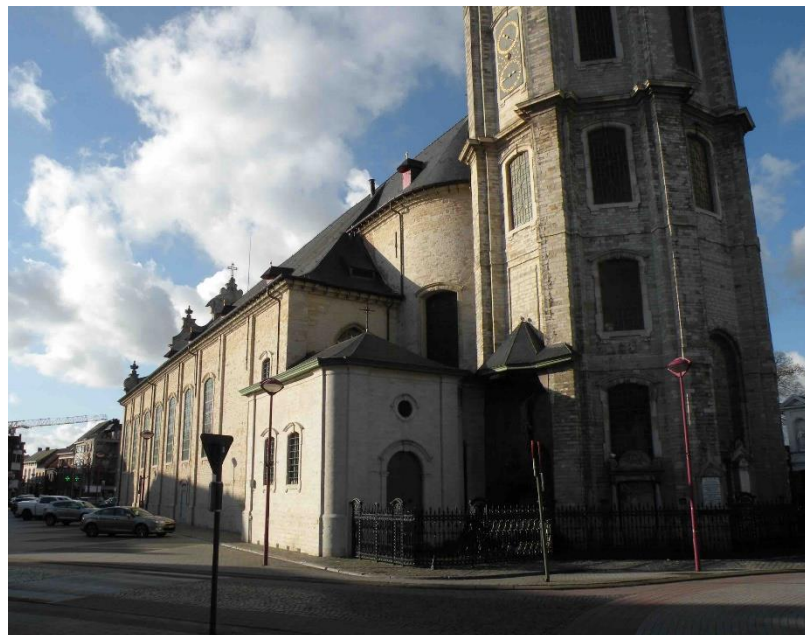
Dakaansluitingen, 2018, Monumentenwacht Oost-Vlaanderen.

BUITENMETSELWERK

METSELWERK	Materiaal	Toestand
Benedenkerk + koor + oude sacristieën	Ledische / Balegemse kalkzandsteen (binnenin baksteen) Zijgevels: behouden gotische delen in Gobertange kalkzandsteen Blinde deur met zerk in blauwe hardsteen in zuidelijke zijgevel	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011). - Achterkant voorgevel (baksteen): door ontbreken van druiplijst op bovenzijde is/zijn er veel vocht- en vorstschade, algengroei, uitgevallen voegwerk en afgebrokkelde bakstenen.
Toren	Gobertange kalkzandsteen (binnenin baksteen) Vervangingen in Massangis	- Redelijke toestand. - Verwerking van steen en voegwerk. - Plaatselijk sterke vervuiling (in het bijzonder op oudere stenen) en mosvorming (in het bijzonder aan noordzijde en onder galmgaten).
Nieuwe sacristieën	Gobertange kalkzandsteen (binnenin baksteen)	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
Deurdorpels	Blauwe hardsteen	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
Graftekens toren (1827, 1874, 1888, 18XX)	Blauwe hardstenen zerken Witte marmeren tekstplaten 4 stuks	- Redelijke toestand. - Blauwe hardstenen zerken: plaatselijke beschadigingen, ontbrekende delen, scheur. - Witte marmeren tekstplaten: 1 vernieuwde en 1 oorspronkelijke met lichte verwerking en vervuiling.
AFWERKINGSLAGEN	Materiaal	Toestand
Kaleiwerk (achterkant voorgevel)	Kaleiverf	- Matige tot slechte toestand. - Ernstig verweerd.
MUURANKERS	Materiaal	Toestand
Algemeen	Smeedijzer Rechtlijnig	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).

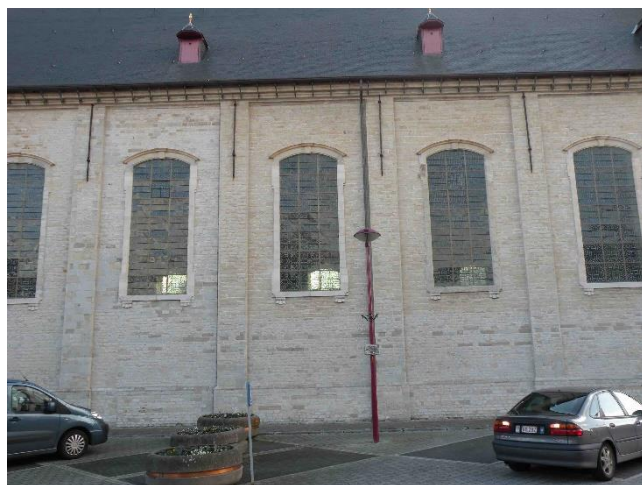
Buitenmetselwerk met omlijstingen, voorgevel, 2018.

Buitenmetselwerk, achtergevel en zuidelijke zijgevel, 2018.

Afwerklaag achterkant voorgevel, 2018, Monumentenwacht Oost-Vlaanderen.

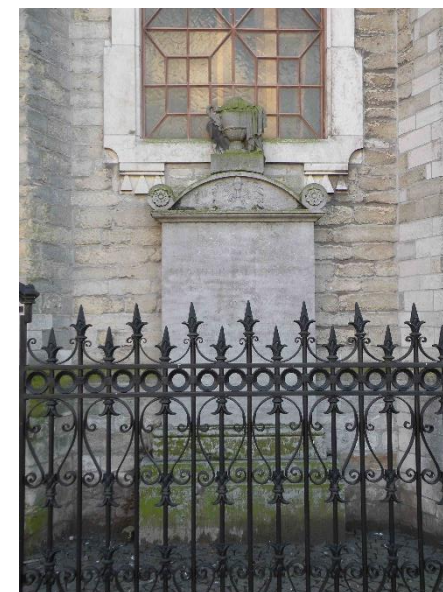
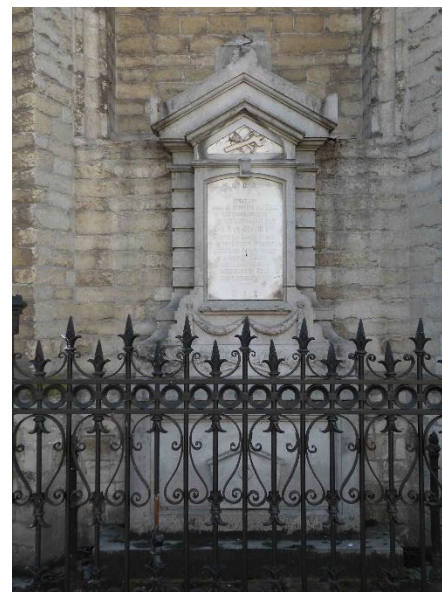
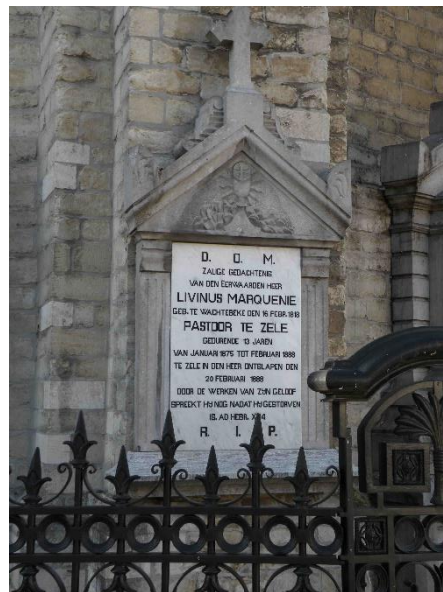
Buitenmetselwerk, noordelijke zijgevel, 2018.

Buitenmetselwerk en blinde deur, zuidelijke zijgevel, 2018.

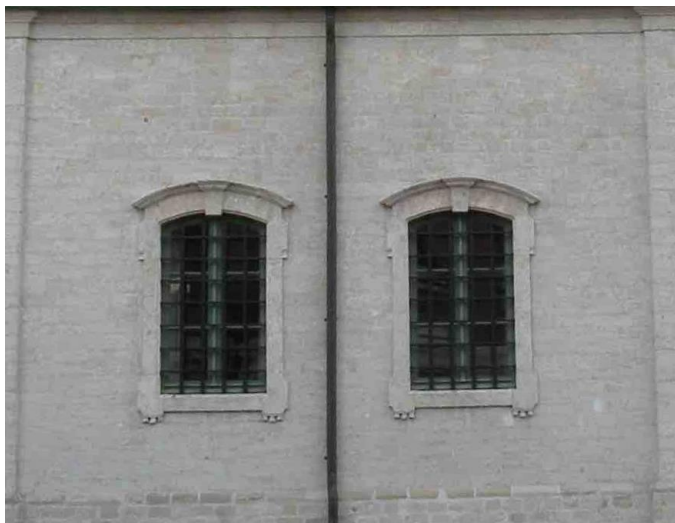
Muuranker, zuidelijke zijgevel, 2018.

Graftekens toren, 2018.

GEVELSLUITING

RAMEN	Materiaal	Toestand
Sacristieën	Hout (geschilderd), blank glas	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
Toren	Staal, blank figuurglas	- Redelijke toestand. - Plaatselijk gebroken ruitjes.
Glas-in-lood, geometrisch	Loodlijsten, metalen raambruggen, blank en groengetint glas	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
Glas-in-lood, figuratief (1: 1871, Jean Baptist Capronnier) (2: 1871, Jean Baptist Capronnier) (3: 1923, Ganton-Défoin) (4: 2000, Bavo Tiebos)	Loodlijsten, metalen raambruggen, blank en gekleurd glas Loden bekleding van afzaten 1: afbeelding 'Aanbidding der koningen' 2: afbeelding 'Ludgerus en Karel de Grote' 3: afbeelding 'Offer van Melchisedech' 4: afbeelding 'Ludgerus'	- Ramen 3 en 4: goede toestand. - Ramen 1 en 2: slechte toestand. Verschillende glaasjes zijn gebroken (door corrosie-expansie van raambruggen en windroedes), slordige herstellingen. Windroedes en raambruggen zijn sterk roestig, afgebroken windroedes, sterke verwerking bindlood. Door corrosie-expansie wordt ook omliggend metselwerk kapot geduwd. Bekleding afzaten is sterk verweerd (o.a. door duivenmest), staat gebold, is gescheurd of uitgezakt.
DEUREN	Materiaal	Toestand
Algemeen	Hout (geschilderd) Opgeklampte deuren	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011). -
DIEFIJZERS	Materiaal	Toestand
Algemeen	Smeedijzer	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
GALMBORDEN	Materiaal	Toestand
Algemeen	Hout, bedekking in natuurleien	- Matige toestand. - Galmborden achter wijzerplaten hebben geen bekleding (in tegenstelling tot de andere), waardoor hout verweerd is. - Duivenproblematiek door onvoldoende afscherming, met vervuilde klokkenruimte als gevolg. Duivenwering is deels losgekomen.

Houten ramen, nieuwe sacristie (noordelijke), 2018.

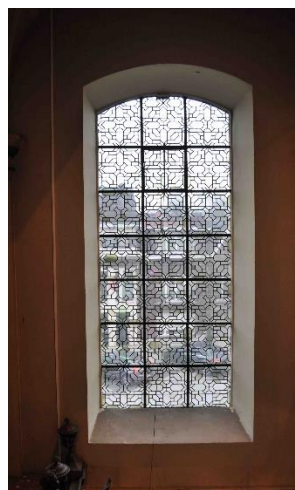
Houten raam, nieuwe sacristie (zuidelijke), 2017.

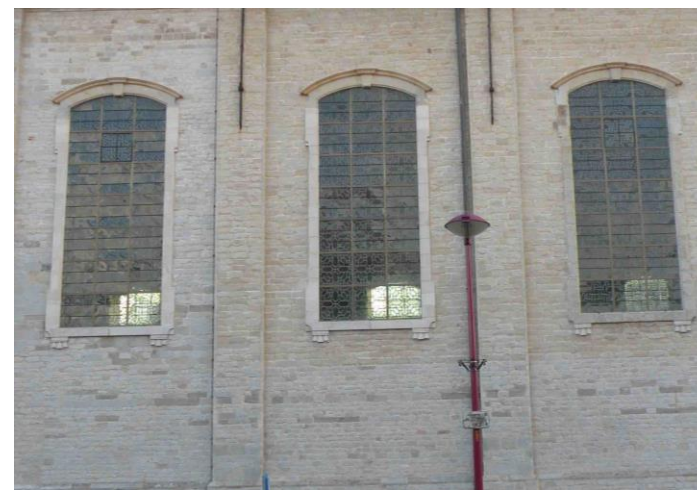
Bronzen raam, toren, 2017.

Glas-in-loodraam (geometrisch), voorgevel, 2017.

Glas-in-loodraam (geometrisch), noordelijke zijgevel, 2017.

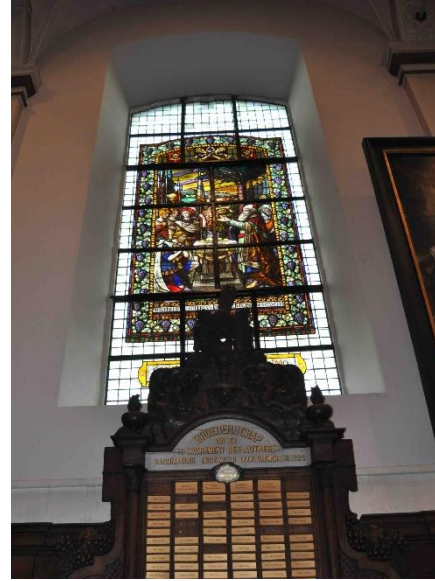
Glas-in-loodramen (geometrisch), noordelijke zijgevel, 2018.

Glas-in-loodraam 1 (figuratief), 2017.

Glas-in-loodraam 2 (figuratief), 2017.

Glas-in-loodraam 3 (figuratief), 2017.

Glas-in-loodraam 4 (figuratief), 2017.

Deur voorgevel, 2017.

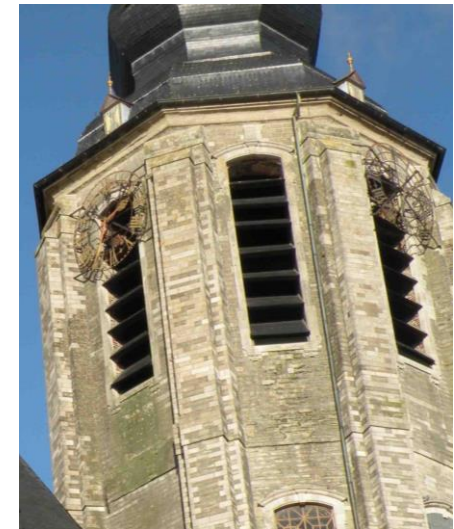
Deur nieuwe sacristie (noordelijke), 2017.

Deur voorgevel, 2018.

Diefijzers zuidelijke zijgevel, 2018.

Galmboarden toren, 2018.

BUITENAANLEG

HEKWERK	Materiaal	Toestand
Algemeen	Smeed- en gietijzer, blauwe hardsteen dorpels Palm- en kruismotieven	- Goede toestand, gezien de recente restauratie (2009-2011).
CALVARIE	Materiaal	Toestand
(1729, Willem-Ignatius Kerricx)	Calvarieberg met gepolychromeerde houten beelden Rotswerk in breuksteen en beton met knekelplaats Beschilderde achtergrond (zicht op Jeruzalem bij ondergaande zon) op bepleistering Dakje met natuurleien, geschilderde houten kroonlijst	- Redelijke toestand. - Vervuiling, mosgroei. - Verwerking afwerkingslagen. - Beschilderde achtergrond is nauwelijks nog zichtbaar.

Hekwerk zuidzijde, 2018.

Hekwerk zuidzijde, 2018.

Hekwerk noordzijde, 2018.

Calvarie, 2018.

3.1.2 Interieur

ALGEMEEN¹⁸

Benedenkerk (met zijbeuken)

Het betreft een driebeukige, gewelfde pseudobasilica; waarbij de middenbeuk even breed is als de 2 zijbeuken samen. De hoofdbeuk is hoger dan de naastgelegen zijbeuken. Ze bevinden zich echter wel onder hetzelfde zadeldak. De beuken worden van elkaar gescheiden door Toscaanse volle zuilen die de scheibogenarcades dragen. Tegen de buitenmuren bevinden zich pilasters. De gordelbogen zijn voorzien van een gedecoreerde cassetteversiering. In de middenbeuk steunen zij op sierlijke consoles. Er is een doorlopende kroonlijst aanwezig. De zijbeuken eindigen op halfronde apsissen, met ten noorden het Maria-altaar en ten zuiden het Sebastiaan-altaar (beide portiekaltaren).

Tegen de wanden is een eikenhouten lambrisering (1738) geplaatst, hierin zijn zitbanken verwerkt. Er bevinden zich 6 eiken 18de-eeuwse biechtstoelen in de kerk, waarvan 1 imposante dekenale biechtstoel. Aan de zuidzijde bevindt zich een eikenhouten preekstoel met gesculpteerd houtwerk en ijzeren hek.

De muren zijn bepleisterd en geschilderd in lichte, witte en beige tinten.

Koor

Het koor heeft een vijfzijdige apsis. Op 5 trappen staat in het brede en diepe hoogkoor het hoogaltaar (1793). Zoals gewoonlijk is het gericht naar het oosten. Het tafelaltaar in witte marmer wordt gedragen door 2 gegroefde zuilen en 2 halfzuilen. Boven het altaar prijkt in 'trompe l'oeil' een grauwschildering (1802) op hout en stucwerk, een imitatie van reliëfbeeldhouwkunst. Het tafereel is tevens voorzien van vergulde stralen.

Aan de zijwanden van het lange koor dragen 8 pilasters, bekroond met composietkapitelen, een sterk geprofileerde kroonlijst. Aan weerszijden staat een eikenhouten koorbank in Lodewijk XIV-stijl. Achter het hoogaltaar leidt een deur naar de torensacristie. Ten zuiden en ten noorden bevinden zich deuren naar de oude sacristieën. Deze laatste deuren zijn voorzien van een zandsteen omlijsting in Vlaamse renaissancestijl.

De 2 grote gebrandschilderde glasramen brengen een gedempt licht voort.

Een welvende eikenhouten communiebank scheidt de benedenkerk van het koor.

¹⁸ De dateringen en vervaardigers die soms zijn toegevoegd zijn overgenomen uit: VERSTREPEN (E.). *De Sint-Ludgeruskerk van Zele met het Van Peteghemorgel*. Gent, 2004.

Westportaal en doksaal

Het portaal heeft een rechthoekig grondplan. Een dubbele lijkdeur en 2 kleinere zijdeuren sluiten het tochtportaal af. Hierboven bevindt zich het doksaal, dat geschraagd wordt door halfpilasters met composietkapitelen. Het doksaal heeft een hoge houten balustrade die versierd is met allerlei gesculpteerd houtwerk. 3 Elegante classicistische orgelkasten staan opgesteld op het doksaal en omheen het barokke westraam.

Langs weerszijden van het portaal bevindt zich een kleine kapel. Aan de noordzijde de doopkapel en aan de zuidzijde de rouwkapel. Deze laatste kapel was tot 1983 een zijportaal. Ook in de doopkapel bevindt zich een deur naar buiten toe. In de doopkapel staat een 18de-eeuwse doopvont. (Een gotische doopvont bevindt zich in het koor.) Beide kapellen zijn aan de buitenzijde voorzien van gesculpteerd houtwerk.

Kapellen, portaal en doksaal zijn uitgevoerd in eik of grenenhout geschilderd in eikimitatie.

Sacristieën

Ten oosten van de zijbeuken sluiten de oude sacristieën aan. Zij hebben nog laatgotische kruisgraatgewelven. Ze hebben elk een raam op hun eerste verdieping dat het koor verlicht. Deze ramen zijn voorzien van een borstwering met balusters.

Tegen de oude sacristieën werden in de 19de eeuw de nieuwe aangebouwd.

In deze sacristieën wordt het liturgisch vaatwerk en het textiel bewaard, al dan niet in vaste houten kasten.

Toren

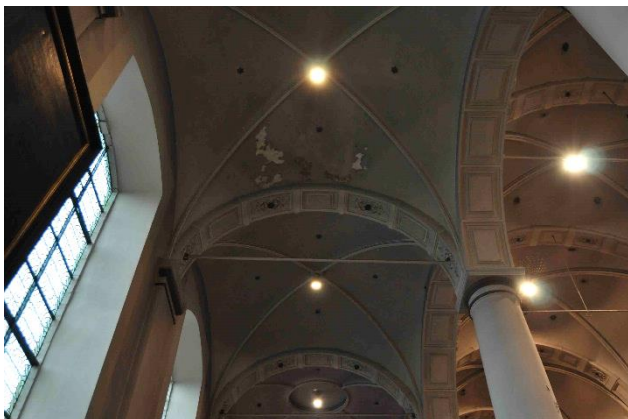
De toren heeft 5 verdiepingen in de romp en 2 in de spits. Elk van deze verdiepingen draagt een eigen naam (van onder naar boven): de torensacristie, het sanctorum (bewaarplaats gipsen beelden), het vaandelkwartier (bewaarplaats processievaandels), ter Hertecant (horlogekamer van de Hertecantklok), de klokkenzolder, de torenhelm en tenslotte de spits.

De fraaie achthoekige torensacristie heeft een rondgang op de verdieping. Op beide verdiepingen bevinden zich ingemaakte berguimten in geschilderd hout.

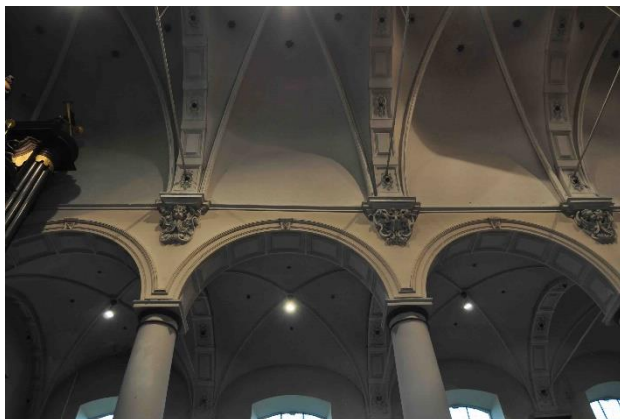
BINNENMETSELWERK EN AFWERKING

METSELWERK	Materiaal	Toestand
Algemeen	Baksteen (muren+kolommen)	- Redelijke toestand. - Boven bijna elke raamopening zit fijne verticale barst. - Plaatselijk sporen van vochtinsijpeling door vroegere lekken, in bijzonder t.h.v. noordbeuk en boven altaarkruis. - Sporen van opstijgend vocht achter hoogaltaar.
ROOSTERINGEN	Materiaal	Toestand
Nieuwe sacristieën (zoldervloeren)	Hout	- Goede toestand. - Oude niet-actieve aantasting van huisboktor (reeds behandeld). Grootste aantasting bevindt zich in de vloerbalken.
Toren	Eikenhout	- Redelijke toestand.
GEWELVEN	Materiaal	Toestand
Benedenkerk + koor	Baksteen Kruisribgewelven	- Redelijke toestand. - Plaatselijk sporen van vochtinsijpeling door vroegere lekken, in bijzonder t.h.v. noordbeuk en boven altaarkruis. - Westelijk gewelf koor: barst door ongelijke zetting, geen gevaar voor stabiliteit. - Zuidelijke zijbeuk: fijne barstjes.
Kelder (onder oude sacristie zuidzijde)	Baksteen Potgewelf	- Matige toestand. - Ondersteuning ijzeren profiel werd weggenomen, waardoor het ernstig verzakt is. - Scheur.
Oude sacristieën (tussenverdiepingen)	Baksteen Koepelgewelven	- Goede toestand.
Torenspits	Baksteen Koepelgewelf	- Goede toestand.
AFWERKINGSLAGEN	Materiaal	Toestand
Binnenpleisterwerk	Kalkpleister (Beperkt kleuren- en materiaaltechnisch onderzoek werd uitgevoerd in 2009-2010 door Patrimonium Research Consulting.)	- Redelijke toestand. - Afbrokkelend pleisterwerk ten gevolge van vroegere vochtschade, in bijzonder t.h.v. noordbeuk en boven altaarkruis.
Binnenschilderwerken	Algemeen wit Beige en koperkleurige accenten Paarse plinten (kleur aansluitend bij marmer plinten) (Beperkt kleuren- en materiaaltechnisch onderzoek werd uitgevoerd in 2009-2010 door Patrimonium Research Consulting.)	- Redelijke toestand. - Schilderwerk is vervuild. - Afschilferend schilderwerk ten gevolge van vroegere vochtschade, condenssporen onder ramen. - Lokaal verpofstuwing en -afbladdering, stootschade. - Plaatselijk zones met schimmelvlekjes.

Stenen bekledingen	Roodbruine marmer	- Redelijke toestand. - Plaatselijk losse of afgevallen delen, openstaande voegen. - Plaatselijk sterk afgebrokkeld, met diepe lacunes.
BINNENVLOERAFWERKINGEN	Materiaal	Toestand
Benedenkerk + koor (1839, middengang: 1956, koor: 1950)	Witte marmer, donkere marmerachtige kalksteen Ingewerkte grafstenen (zijn geïnventariseerd)	- Redelijke toestand. - Normale sporen van ouderdomsslijtage. - Veel zones met recente tegels, onesthetische oude invullingen met zwartgekleurde specie. - Verspreid enkele gebroken tegels, ontbrekend voegwerk. - Oneffenheden en lichte verzakkingen, in bijzonder t.h.v. ingewerkte grafstenen. - Ingewerkte grafstenen: vervaagde opschriften, verlies van ingelegde stukken witte marmer.
Oude sacristie (noordelijke, +0) + gang nieuwe sacristie (zuidelijke, +0)	Beige natuursteen (Comblanchien)	- Goede toestand.
Nieuwe sacristie (noordelijke, +0)	Houten parket	- Goede toestand.
Oude sacristie (zuidelijke, +0)+ nieuwe sacristie (zuidelijke, +0 en +1)	Vast tapijt over de oude vloeren	- Kon niet geïnspecteerd worden.
Oude sacristie (zuidelijke, +1)	Boomse tegels	- Goede toestand. - Vervuiling.
BINNENTRAPPEN	Materiaal	Toestand
Torentrap	Baksteen, blauwe hardsteen	- Goede toestand.
BINNENSCHRIJNWERK	Materiaal	Toestand
Binnendeuren	Hout	- Goede toestand. - Ouderdomsslijtage. - Deur inkomportaal: schuifslot krast in de tegels.
Binnenraam (tussen koor en oude sacristie (zuidelijke, +1))	Metaal, glas	- Goede toestand.

Binnenmuren, zuilen met scheiboogarcades, noordelijke zijbeuk, 2017.

Zuilen met scheiboogarcades, 2017.

Binnenmuur onder westelijk raam, 2017.

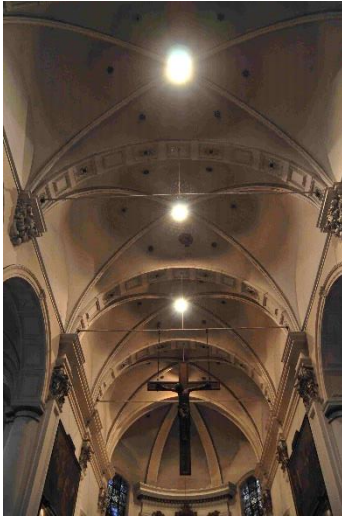
Roostering, nieuwe sacristie zuidzijde, 2017.

Roostering, verdieping met uurwerk ('Ter Hertecant'), 2017.

Roostering, verdieping met beelden ('Sanctorum'), 2017.

Gewelven, benedenerk en koor, 2017.

Gewelf, oude sacristie (zuidelijke), 2017.

Gewelf, oude sacristie (noordelijke), 2017.

Binnenpleisterwerken en -schilderwerken, westelijke hoek noordbeuk, 2017.

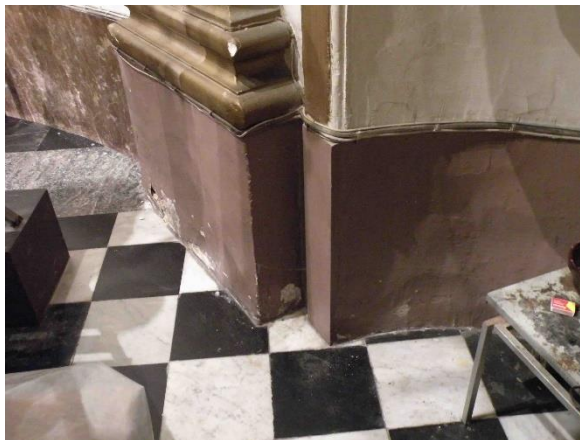
Stenen bekleding, kolom, 2017.

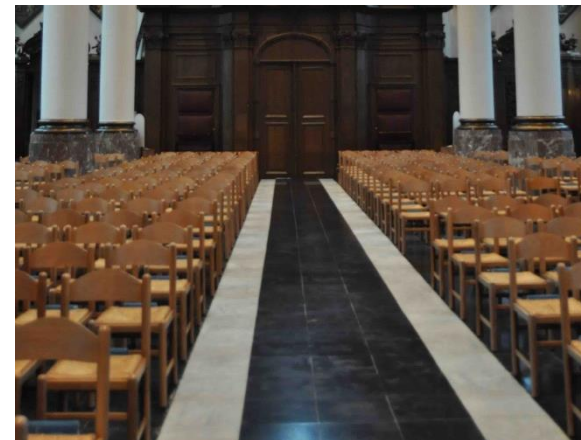
Stenen bekleding, achter hoogaltaar, 2017.

Binnenvloerafwerking, koor, 2017.

Binnenvloerafwerking, koor, 2017.

Binnenvloerafwerking, middenbeuk, 2017.

Ingewerkte grafsteen in binnenvloerafwerking, zuidelijke zijbeuk, 2017.

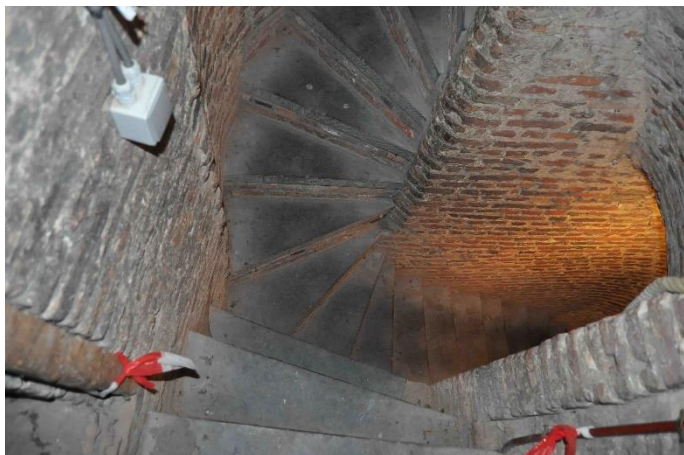
Binnenvloerafwerking, oude sacristie (noordelijke, +0), 2017.

Binnenvloerafwerking, nieuwe sacristie (noordelijke, +0), 2017.

Binnenvloerafwerking, oude sacristie (zuidelijke, +1), 2017.

Binnentrap, toren, 2017.

Binnenraam, tussen koor en oude sacristie (zuidelijke, +1).

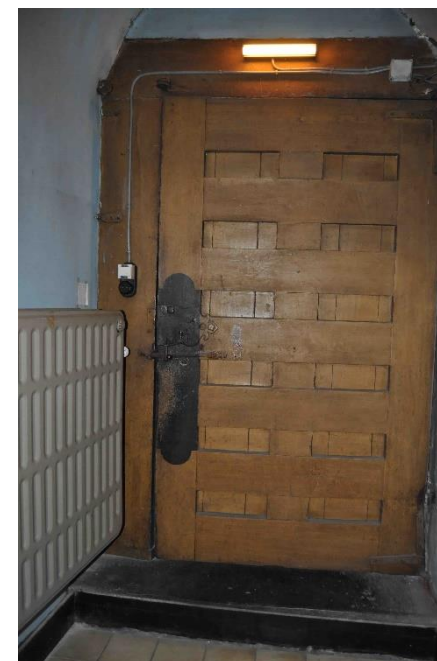
Binnendeur, tussen koor en oude sacristie (noordelijke, +0), 2017.

Binnendeur, naar doksaal, 2017.

Binnendeur, tussen oude sacristie (zuidelijke, +0) en nieuwe sacristie (zuidelijke, +0), 2017.

Binnendeur, tussen torensacristie en koor, 2017.

VAST MEUBILAIR

ALTAREN	Materiaal	Toestand
Hoogaltaar (1793, Karel Van Poucke, grauwschildering: 1802, Jan-Jozef de Loose)	Diverse marmersoorten, vergulde en verzilverde details Tafelaltaar op 5 treden, sarcofaag, tabernakel met tempeltje Altaarstuk met architraaf, pilasters en grauwschildering 'Verheerlijking van Sint-Ludgerus' op hout en stucwerk, omgeven door vergulde stralen	- Redelijke toestand. - Vervuiling, oppervlakteschimmels. - Ontbrekend voegwerk en barsten bij treden. - Slijtage en afschilfering verguldingen en verzilveringen. - Grauwschildering in matige toestand. Verflaag: openstaande naden van panelen vormen scheuren in verflaag. Op de naden is er opstuwende verf en verfverlies. Vermoedelijk actieve aantasting door houtborende insecten bij houten panelen. Onstabiele verankering.
Zijaltaar Maria (noordzijde) (1815, Jean-Baptist Voituren)	Diverse marmersoorten, gestucte latjesstructuur (met marmer- imitatie) op stenen onderbouw Portiekaltaar (<i>Marmeren Onze-Lieve-Vrouwbeeld, op sokkel in gepolychromeerde en bepleisterde steen zie 'Cultuurgoederen'</i>)	- Redelijke toestand. - Vervuiling. - Kleine beschadigingen stucwerk altaar. - Polychromie altaar stuwt plaatselijk op, vergeelde vernislagen. - Treden: ontbrekend voegwerk, losse trede.
Zijaltaar Sint-Sebastiaan (zuidzijde) (1818, Jean-Baptist Voituren)	Diverse marmersoorten, gepolychromeerd hout (met marmer- imitatie), stenen onderbouw, houten vloertje Portiekaltaar Schildering op doek verlijmd op stenen wand (<i>Houten gepolychromeerd beeld van Sint-Sebastiaan, op sokkel in gepolychromeerde en bepleisterde steen zie 'Cultuurgoederen'</i>)	- Redelijke toestand. - Polychromie altaar stuwt plaatselijk op, verlies verflagen, vergeelde vernislagen. - Schildering op doek: hoek komt los. - Houten vloertje: losse planken, vermolming door vroegere aantasting.
Dienstaltaar (antependium: 1750, samengesteld ca. '80)	Eikenhout, onderaan zachtere houtsoorten Tafelaltaar Antependium zie 'Communiebank'	- Redelijke toestand. - Mogelijk actieve aantasting door houtborende insecten.
LAMBRISERING	Materiaal	Toestand
Benedenkerk (1738, Henricus De Smedt en Willem- Ignatius Kerrix)	Eikenhout Panelen met lijstwerk Ingewerkte kerk- en armemeestersbanken Sieraden in laagrelief: 'Oog van God', 'Twee stenen Taferelen', 'Lam Gods' en 'Heilige Geest'	- Goede toestand (gerestaureerd in 2011-2012). - Kerk- en armemeestersbanken: matige tot redelijke toestand. Sporen van activiteit van houtborende insecten. Plaatselijk losgekomen pasta bij openstaande verbindingen van rugpanelen. Plaatselijk heeft nieuwe plint bij restauratie geen gelijkaardige afwerkingslaag gekregen.
Oude sacristie (noordelijke, +0)	Eikenhout Panelen met lijstwerk, fries met krulmotieven	- Goede toestand.

KOORGESTOELTE	Materiaal	Toestand
(1712-1714, Willem Kerricx)	Eikenhout, vloer in naaldhout Bank met hoge lambrisering, waarop schildvormige medaillons met heiligen Borstwering met schelpen, bloemenkransen, metrische barokmotieven	- Matige toestand. - Oude aantasting door houtborende insecten. - Losse of verdwenen (lijst)delen. - Onder banken zijn plinten vervangen maar niet bevestigd of op kleur gebracht.
COMMUNIEBANK	Materiaal	Toestand
(1750, Adriaan en Philip Nijs)	Eikenhout Welvende geajoureeerde panelen met afbeeldingen uit Klassieke Oudheid, Oude en Nieuwe Testament 2 Deurtjes Middenste panelen verwerkt tot antependium voor dienstaltaar	- Redelijke toestand. - Plaatselijk los(se) lijstwerk en profieltjes. - Losse delen. - Verbindingen sluiten plaatselijk niet goed aan. - Sporen van oude aantasting door houtborende insecten.
PREEKSTOEL	Materiaal	Toestand
(1716, Willem-Ignatius Kerricx) (hek: 1784, Jean-Baptist Nobels)	Eikenhout, hek in smeedijzer en koper Kansel gedragen door 2 engelenbeelden, beeld van profeet Elia met aanmoedigende engel, galm bord met duif, medaillons met christushoofd, heilige Petrus en heilige Paulus, beelden van Mozes en Aaron naast de trap, medaillon van heilige Ludgerus op hek, gepolychromeerd kruisbeeld Puttis, guirlandes, papegaai, 6 sterrenbeelden, draperieën, cherubijntjes, ajourwerk,...	- Redelijke toestand. - Sporen van oude aantasting door houtborende insecten. - Losse onderdelen. - Kruisbeeld: verzwakt door insectenvraat, lacunes in polychromie, vuile patina.
BIECHTSTOELEN	Materiaal	Toestand
Biechtstoelen van Jan Van Wichelen (1713, Willem-Ignatius Kerricx)	Eikenhout, 2 stuks, Renaissance 3-ledige nissenbiechtstoel Pilasters met composietkapitelen Wapenschild familie Van Wichelen (noordzijde) Buste van Petrus (zuidzijde) Putti, loofwerk, vruchten, bloemen,...	- Redelijke toestand. - Actieve aantasting door houtborende insecten. - Slijtage lederen bekledingen op armleuningen. - Losse stukken lijstwerk.
Dekenale biechtstoel (1750, Adriaan Nijs)	Eikenhout, 1 stuk, Barok 3-ledige nissenbiechtstoel 4 beelden: David, Petrus, Maria Magdalena, Pelagia Paneel in laagrelief: Verloren Zoon (op fronton)	
(1764 + 1767, Philip Nijs)	Eikenhout, 2 stuks, Rococo 3-Ledige nissenbiechtstoel Portretmedaillon van Philippus Neri (noordzijde) Portretmedaillon van Jan Nepomucenus (zuidzijde) Voluten, schelpen,...	
(1768, Philip Nijs)	Eikenhout, 1 stuk, Rococo 3-ledige nissenbiechtstoel	

	4 beelden: Rouwmoedige tollenaar, Jan de Doper, Jan Nepomucenus, Verloren Zoon Paneel in laagrelief: Christus bij Simon de farizeeër (op fronton)	
PORTAAL / DOKSAAL (1704)	Materiaal Hout, geschilderd met houtimitatie Portaal met dubbele hoofddeur, langs weerszijden een enkele deur Paneelwerk, Korintische kapitelen Balustrade met balusters, vlakke delen van de balustrade versierd met vruchtenfestoenen, guirlandes,... Doksaal met eiken plankenvloer Recente houten traptreden, originele trappaal	Toestand - Goede toestand. - Portaal: gebruiksschade, slordige herstellingen t.h.v. verflagen, verfopstuwingen. - Doksaal: recentere traptredes en plankenvloer in goede staat maar met afgesleten vernislaag op de meest gebruikte zone.
ORGEL	Materiaal Van Peteghemorgel (orgelinstrument: 1780, Lambert-Benoit van Peteghem) (orgelkast: 1778, ontwerper Pieter Landuyt, uitvoerder Joannes Montois)	Toestand Tinnen en loden pijpen Eikenhouten orgelkast in 3 delen Vergulde trompetten, lieren en siervazen op 4 torens van het front Putti met vergulde trompetten op 2 torens van kleine orgelkast Vergulde vlammen en lambrekijns t.h.v. pijpen, houten consoles met reliëfs,...
TORENSACRISTIE (eerste helft 18 ^{de} eeuw) (grisailleschildering op plafondluik : 19 ^{de} eeuw, Jan-Jozef De Loose)	Materiaal Geschilderd hout (eikimitatie) Ingebouwde kasten, trap, verdiepingsvloer, balustrade Beschilderd plafondluik (grisailleschildering) met afbeelding van 'God de Vader'	Toestand - Orgelinstrument onderging verscheidene ingrepen, waarbij eigen aard en karakteristieke klankkleur verstoord werden. Bij restauratie in jaren '80 werd oorspronkelijke concept in ere hersteld. - Tinnen en loden pijpen zijn in goede staat maar hebben een onderhoudsbeurt op middellange termijn nodig. - De slechte regeling van de verwarming (verouderde thermostaat) geeft te veel temperatuurschommelingen. Hierdoor wordt de temperatuur te laag en te hoog. Er ontstaat condens op de pijpen en er komt looizuur uit het hout vrij (dat het metaal van de pijpen aantast).
DOOPKAPEL (1738, Willem-Ignatius Kerricx)	Materiaal Eikenhout Barok Laagrelief 'Doopsel van Christus' Guirlandes, ajourwerk, puttis, schelpornament, siervazen	Toestand - Goede toestand. - Geen aantasting. - Enkele krimp-scheuren in de panelen van de deuren - Gebruiksschade. - Grenen plankenvloer is onbehandeld maar in goede staat.
ROUWKAPEL (1738, Willem-Ignatius Kerricx) (kruisbeeld: 1891, Matthias Zens)	Materiaal Eikenhout, corpus kruisbeeld in gepolychromeerd gips Barok Laagrelief 'Christus verdrijft de kooplieden uit de tempel' Guirlandes, ajourwerk, puttis, schelpornament, siervazen	Toestand - Redelijke toestand. - Siervazen en 1 engeltje staan niet meer stabiel. - Plankenvloer: beschadigingen en verwerking afwerkingslaag. - Actieve aantasting door houtborende insecten.

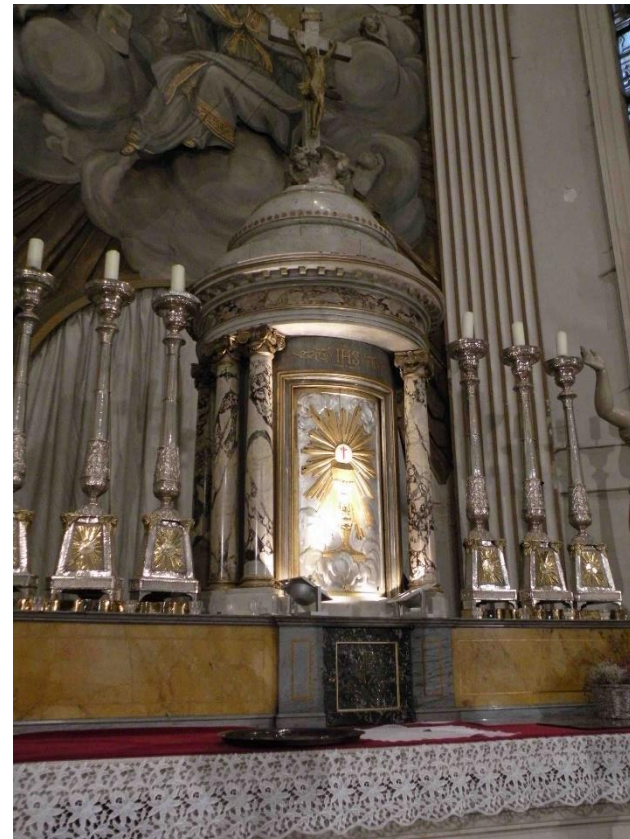
KASTEN	Materiaal	Toestand
Schuivenkast oude sacristie (noordelijke, +0) (Midden 19 ^{de} eeuw)	Eikenhout	- Goede toestand. - Laden openen en sluiten moeizaam.
Kast oude sacristie (zuidelijke, +0)	Eikenhout	- Goede toestand. - Oppervlakteschimmel.
Offerblok (t.h.v. rouwkapel)	Eikenhout	- Goede toestand. - Spoor van vroegere braak aan het slot.
TORENUURWERK	Materiaal	Toestand
(1895, Paul Odobey, Germain Hertecant en zonen)	Mechanisch torenuurwerk, elektronisch bediend Astronomisch uurwerk	- Redelijke toestand. - Metalen onderdelen vertonen roestdoorslag. - Astronomisch uurwerk is niet meer in werking.
KLOKKEN	Materiaal	Toestand
(Sint-Jozefsklok: 1865, Mariaklok: 1947, Sint-Ludgerusklok: 1947)	Brons, 3 stuks	- Redelijke toestand. - Middenklok maakt bij het luiden een raar geluid, mogelijks is er iets mis aan de klokkenstoel (verslag Gentse Beiaardkring). - Klepel kleine klok hangt te los, waardoor de klepel niet op twee plaatsen tegen de klok komt maar over een bredere ruimte, waardoor de klok afslijt (verslag Gentse Beiaardkring).
WIJWATERVATEN		
	Witte marmer	- Goede toestand.
BEELDHOUWWERK		
Boven westelijk raam (1704)	Hoogrelief in zandsteen, gepolychromeerd Wapenschild van Monseigneur Philippus-Erardus van der Noot	- Goede toestand.

Hoogaltaar, 2017.

Hoogaltaar, 2017.

Hoogaltaar, 2017.

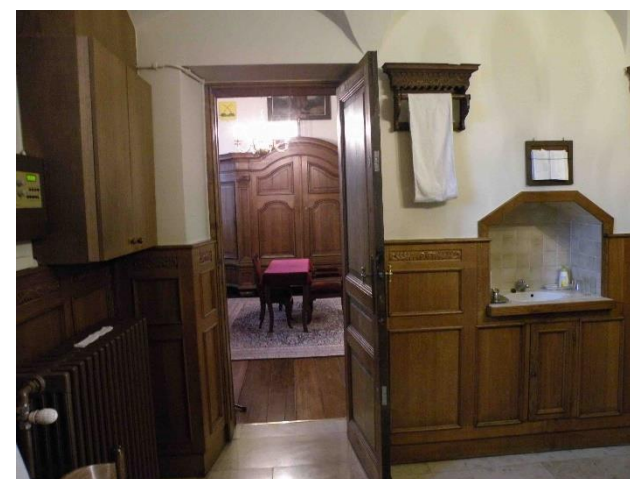
Zijaltaar Maria, 2017.

Zijaltaar Sint-Sebastiaan, 2017.

Dienstaltaar, 2017.

Lambrisering, oude sacristie (noordelijke, +0), 2017.

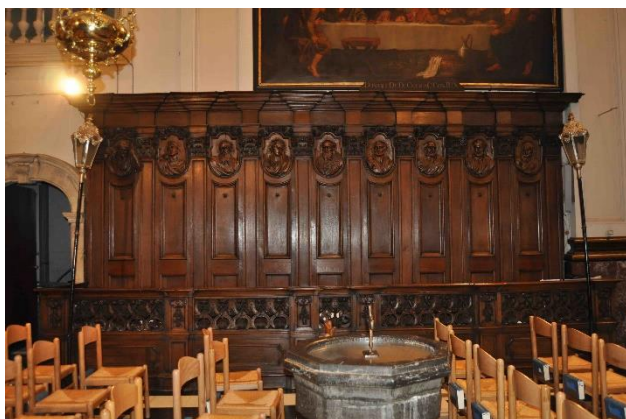
Lambrisering met banken, zuidelijke zijbeuk, 2017.

Lambrisering met banken, noordelijke zijbeuk, 2017.

Lambrisering met banken, zuidelijke zijbeuk, 2017.

Koorgestoelte, zuidzijde, 2017.

Koorgestoelte, noordzijde, 2017.

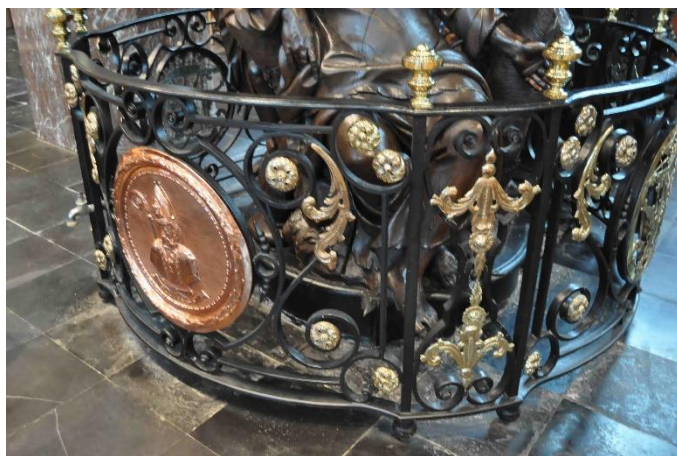
Koorgestoelte, zuidzijde, 2017.

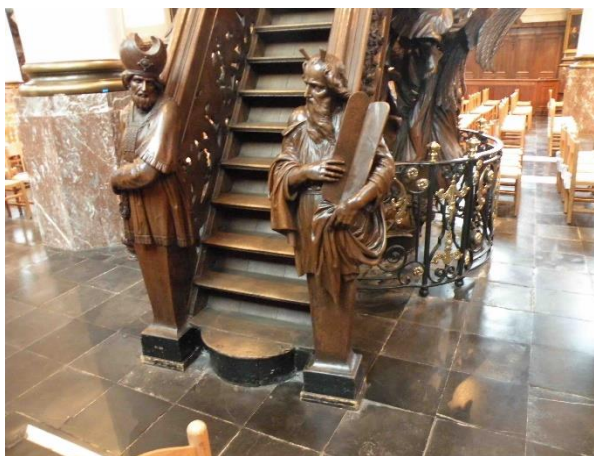
Communiebank, 2017.

Communiebank, 2017.

Preekstoel, hek, 2017.

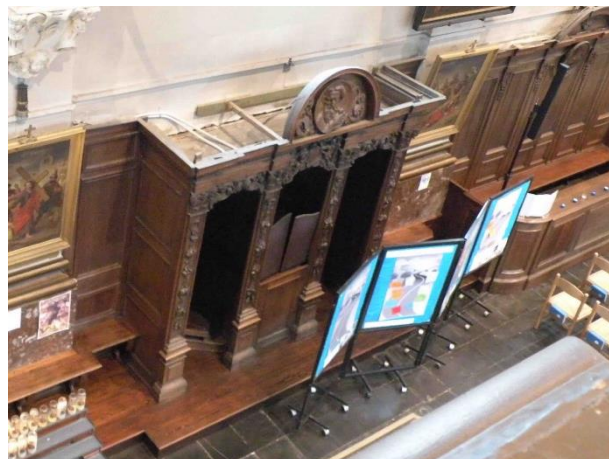
Preekstoel, trap, 2017.

Preekstoel, 2017.

Biechtstoel van Jan Van Wichelen, zuidzijde, 2017.

Biechtstoel van Jan Van Wichelen, noordzijde, 2017.

Dekenale biechtstoel, 2017.

Biechtstoel (1767, Philip Nijs), zuidzijde, 2017.

Biechtstoel (1764, Philip Nijs), noordzijde, 2017.

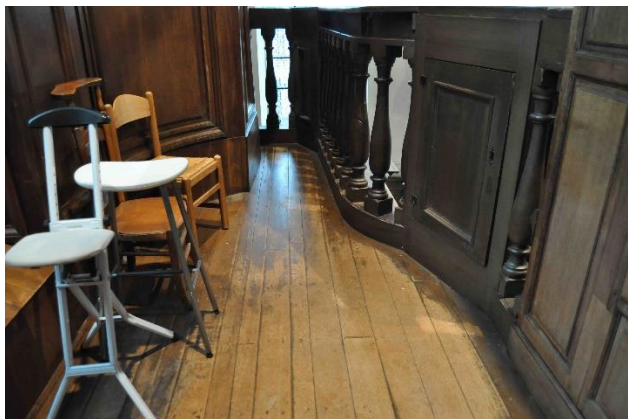
Biechtstoel (1768, Philip Nijs), 2017.

Portaal, doksaal, orgel, 2017.

Portaal, doksaal, 2017.

Doksaal, 2017.

Orgel, 2017.

Torensacristie, 2017.

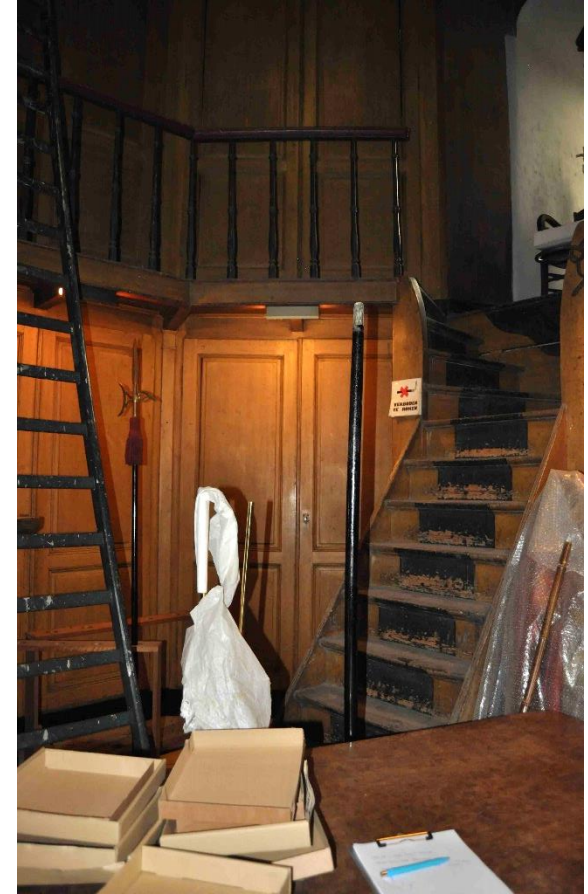
Torensacristie, plafond met luik, 2017.

Doopkapel, 2017.

Rouwkapel, 2017.

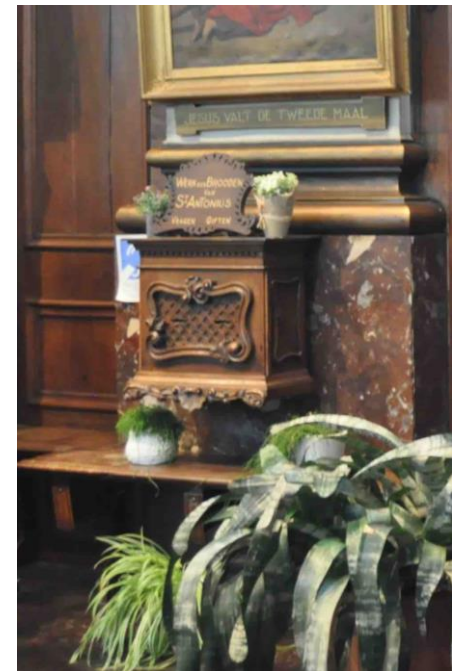
Torensacristie, 2017.

Schuivenkast, oude sacristie (noordelijke, +0), 2017.

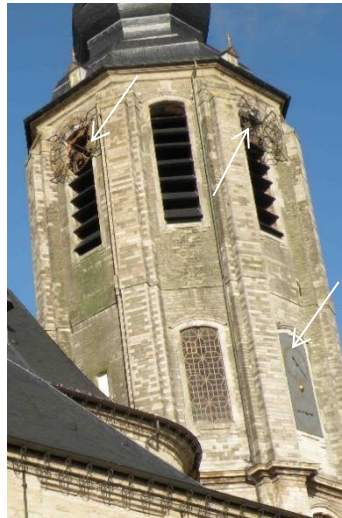
Kast, oude sacristie (zuidelijke, +0), 2017.

Offerblok, t.h.v. rouwkapel, 2017.

Mechanisme torenuurwerk, 2017.

Torenuurwerken, 2017.

Klokkenstoel, 2017.

Mechanisme torenuurwerk, 2017.

Wijnvat, 2017.

Beeldhouwwerk (boven westelijk raam), 2017.

CULTUURGOEDEREN

Voor foto's en meer info zie bijlage 1 'Cultuurgooderen'.

BEELDEN		Materiaal	Toestand
17	Barbara	Beeld in eikenhout, wit geschilderd, ooit gepolychromeerd Houten console	- Goede toestand.
18	Moeder Anna met Onze-Lieve-Vrouw	Beeld in eikenhout, wit geschilderd, ooit gepolychromeerd Houten console	- Goede toestand.
30	Onze-Lieve-Vrouw	Marmeren beeld Sokkel in gepolychromeerde en bepleisterde steen	- Redelijke toestand. - Vuil, maar geen gebreken die stabiliteit in gevaar brengen. - Sokkel beeld in slechte toestand: grote breuk vooraan, loskomende en ontbrekende pleisterdelen.
33 122	Ludgerus	Borstbeeld in fruit hout, vroeger deels gemarmerd en deels verguld	- Goede toestand. - Uitvliegopeningen van vroegere insectenvraat (geen activiteit momenteel).
55 122	Rochus van Montpellier	Borstbeeld in fruit hout, vroeger deels gemarmerd en deels verguld	- Goede toestand. - Uitvliegopeningen van vroegere insectenvraat (geen activiteit momenteel).
57	Sint-Sebastiaan	Lindehouten gepolychromeerd beeld Sokkel in gepolychromeerde en bepleisterde steen	- Matige toestand. - Vervuiling. - Talrijke lacunes in polychromie beeld zijn geretoucheerd: niet geïntegreerd en vrij slordig. - Veelvuldige opstuwingen veroorzaken nog steeds verder verfvlies. - Uitvliegopeningen van vroegere insectenaantasting. - Slordige herstellingen met gips t.h.v. tenen. - Sokkel beeld in slechte toestand: loskomende en ontbrekende pleisterdelen.
71	Michaël	Beeld in gips Sokkel in eikenhout	- Redelijke toestand. - Barsten hier en daar in console, echter geen gevaar voor stabiliteit.
72	Jozef en Antonius	Jozef: beeld in eikenhout, wit geschilderd Antonius: beeld in gips Sokkels in eikenhout	- Redelijke tot goede toestand. - Barsten hier en daar in console, echter geen gevaar voor stabiliteit.
53	Altaarbeelden	Vrouwenbeelden (geloof en hoop): stucco, voetstuk uit marmer, vergulde attributen Engelenbeelden: gips, voetstuk uit gemarmerd hout	- Vrouwenbeelden: matige toestand. Breuk, loszittende stukken, slordige herstellingen van vingers, afbrokkelende verf, lacunes in verflagen, hier en daar verfopstuwing. - Engelenbeelden: redelijke toestand. Verfopstuwingen en verfafbladdering, vooral ook bij marmerimitatie van sokkels.

66	Nicolaas van Tolentijn	Beeld in eikenhout, deels verguld Gepatineerde console in gips	- Goede toestand.
67	Ambrosius	Beeld in eikenhout, deels verguld Gepatineerde console in gips	- Goede toestand.
SCHILDERIJEN		Materiaal	Toestand
20	Maria Magdalena	Schildering op doek	- Goede toestand. - Vooral esthetische gebreken maar algemeen in stabiele bewaringstoestand. - Oppervlak van picturale laag vertoont veel onregelmatigheden door vroegere herstellingen en retouches.
23	Ludgerus bij Karel de Grote	Schildering op doek	- Redelijke toestand. - Algemeen craquelures in verflaag, maar er komt (nog) geen verf los. - Lichte opstuwingen daar waar het spieraam zich aftekent in het doek. - Vernislaag is nagedonkerd.
24	Kruisweg	Schilderingen op doek (14 stuks) Lijsten in verguld hout met stucwerk	- Redelijke toestand. - Vuilophoping onderaan tussen het doek en het spieraam. Soms vervorming door vroegere vuilophoping. - Bij groot deel onderaan heel plaatselijk verf gelost. - Geloste en verloren fragmenten van stucwerk van de lijsten. Deze zones zijn meestal overschilderd met bronzine. - Plaatselijk komt originele vergulding van lijsten tevoorschijn, daar waar huidige afschilfert. - Verflaag van houten opschriften onder schilderijen schilfert af. - Bij enkele staties bijkomende schade.
27	Kerstnacht	Schildering op doek	- Matige toestand. - In verflaag zitten grote, wijde craquelures waarvan randjes soms opstaan. Op die plaatsen kan verf verloren gaan (bij evt. wrijving of verplaatsing). - Doek moeilijk leesbaar door bevuiling en nagedonkerde vernislaag. - In centrale lat van spieraam is kleine klopkever actief, aantasting blijft lokaal.
32 58	Evangelisten Lucas, Johannes, Marcus, Mattheus	Schilderingen op doek (4 stuks)	- Goede toestand.
47	Triomf van de Rooms-katholieke Kerk	Schildering op doek	- Redelijke toestand. - Verspreid retouches. Hier en daar stuwen deze terug op. - Nagedonkerde en licht blindgeslagen vernislaag, vervuild oppervlak. Waardoor leesbaarheid niet optimaal is. - Doek is buikvormig uitgezakt en gegolfd in de hoeken. Tegen de lijst vertoont het doek rimpeling.

48	Caecilia	Schildering op doek	- Redelijke toestand. - Picturale laag vertoont algemeen heel licht opstuwende craquelures. Voorlopig geen gevaar voor verfverlies. - Golvingen in rand van doek betekenen momenteel geen gevaar voor bewaring. - Ophanging in matige toestand. Lijst rust onderaan met niet genoeg diepte op 2 doken, ophanging bovenaan vermoedelijk ook niet sterk genoeg.
49	Laatste avondmaal	Schildering op doek	- Redelijke toestand. - Centraal verticale streepjes zichtbaar op het schilderij, vermoedelijk krasjes in picturale laag. - Verspreid retouches. - In hoeken is doek wat gegolfd. - Tegen onderste rand aan, is er zone met veel witte (verf)spatten.
50	Marteldood van Sebastiaan	Schildering op doek	- Redelijke toestand. - Algemeen stabiele bewaringstoestand. - Zone linksonder kleine scheur in het doek. - Ophanging in matige toestand. Lijst rust onderaan met niet genoeg diepte op 2 doken, ophanging bovenaan vermoedelijk ook niet sterk genoeg.
61	Christus tussen de twee moordenaars (Golgotha)	Schildering op doek	- Goede toestand.
68	Ludgerus bij paus Adrianus I	Schildering op doek	- Goede toestand. - Stabiele bewaringstoestand, enkel gebreken van esthetische aard. - Onderaan enkele lacunes in verflaag (niet geïntegreerd) geretoucheerd. - Vernislaag is nagedonkerd en oppervlak is vuil.
73	De extase van Franciscus	Schildering op doek	- Redelijke toestand. - Verflaag algemeen stabiel. Enkel op de naad is er plaatselijk wat gevaar voor verlies. - Verminderde leesbaarheid door lichtjes blindgeslagen vernislaag. - Doek licht buikvormig gezakt, niet onmiddellijk een gevaar voor het behoud van het schilderij. - Onderaan steunt het schilderij tegen de muur, dit verhindert optimale ventilatie aan de achterzijde.

ANDERE		Materiaal	Toestand
13	Dooptont	Dooptont in witte marmer met gesmeed koperen deksel	- Redelijke toestand. - Grote breuklijn in de sokkel. - Marmer is bevuild en bovenaan de kuip vergeeld. - In naden, holtes en scheurtjes van deksel zit achtergebleven metaalpoetsmiddel. In beperkte mate ook groene corrosie.
25 39	Beeld Julie Billiard met tot lezenaar omgevormde sokkel	Beeld uit gips Sokkel/lezenaar uit eikenhout	- Redelijke toestand. - Barsten hier en daar in console, echter geen gevaar voor stabiliteit.
38	Triomfkruis	Slavonische eik	- Niet geïnspecteerd.
42	Oude dooptont	Blauwe hardsteen van Ecaussines Deksel in plexiglas	- Goede toestand. - Stabiele bewaringstoestand.
60	Lijst 'Broederschap van het H. Sacrament des Autaers'	Eikenhout	- Goede toestand. - Oppervlakteschimmel.

3.2 ARCHEOLOGISCH ERFGOED

Vermeldenswaardig is het feit dat ooit een kerkhof rond de kerk aanwezig was (zie historische nota). De bodem is echter zwaar verstoord geweest bij de heraanleg van het marktplein.

Voorts zijn er ondergrondse sporen van de oorspronkelijke romaanse kerk en (bovengrondse) fragmenten van de uitbreidingen in gotische stijl (voor een verdere beschrijving zie de historische nota en de beschrijving van de oudheidkundige waarde bij de erfgoedwaarden).

4. ERFGOEDWAARDEN

4.1 ARTISTIEKE WAARDE

“Een onroerend goed heeft artistieke waarde als het getuigt van het kunstzinnige streven van de mens in het verleden”.

De artistieke waarde van het barokke kerkgebouw is groot. En dit niet enkel omwille van de aanwezige kunstwerken, maar evenzeer omwille van de bijzondere eikenhouten aankleding van het interieur. De schilderijen zijn veelal het werk van de plaatselijke meesters Jan-Jozef de Loose en zijn zoon Basile de Loose (19de eeuw). Opmerkelijk zijn ook de 2 schilderijen van de Vlaamse school, met name ‘Christus tussen de twee moordenaars’ en ‘Extase van de heilige Franciscus’ en het marmeren ‘Lievrouwbeeld’ van Artus Quellin de Oude; allen daterend uit de 17de eeuw.

De houten aankleding van de kerk is 18de-eeuws en behoort dus tot de oudste inrichting van de barokke kerk, hoewel ze niet altijd zelf nog onder de barokke stijl onder te brengen is. De aankleding omvat ondermeer lambriseringen, rouw- en doopkapel, biechtstoelen, koorgestoelte, kerkbanken, portaal/doksaal, preekstoel,... Het is (grotendeels) werk van belangrijke Vlaamse beeldhouwers Adriaan Nijs, zijn zoon Philip Nijs, Willem Kerrix en zijn zoon Willem-Ignatius Kerrix. Het hoogaltaar is een werk van Karel Van Poucke in late Lodewijk XVI-stijl. Boven dit altaar werd als bij een theaterpodium een trompe-l'oeil grauwschildering aangebracht (Jan-Jozef de Loose) met een imitatie van reliëfbeeldhouwkunst in marmer. De classicistische zij-altaren zijn toegewijd aan Maria en aan Sint-Sebastiaan. Ze werden respectievelijk gemaakt in 1815 en 1818, beide door Jean-Baptist Voituron.

Het huidige orgel vormt een architectonisch geheel rond het westraam en kwam in de kerk op initiatief van pastoor Jan-Denys Jacobs. Het instrument werd gemaakt in 1780 en is muzikaal en technisch van hoog niveau. Het getuigt van de vakvaardigheid van de Gentse orgelbouwersfamilie van Peteghem. De classicistische kasten rondom het orgel werden ontworpen door Zelenaar Pieter Landuyt in 1778.

Tenslotte is ook de aangrijpende calvariegroep tegen de torenvoet vermeldenswaardig als artistieke toevoeging.

4.2 OUDHEIDKUNDIGE WAARDE

“Een onroerend goed heeft archeologische (oudheidkundige) waarde als het betekenisvol kan bijdragen tot de reconstructie van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de omgeving door de daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of sporen van de mens en zijn omgeving te behouden of ze met archeologische en natuurwetenschappelijke methoden te onderzoeken”.

Er zijn afbeeldingen bewaard van de romaanse zaalkerk die gebouwd werd door de benedictijnen bij het begin van het tweede millennium op de plaats van de huidige kerk (zie historische nota). Ook materiële restanten hiervan zijn tot vandaag bewaard. De muren van het koor zijn (mogelijk) nog romaans. Bij het leggen van een nieuwe vloer in het koor in de jaren '50 is bovendien een oudere vloer in blauwe hardsteen aan het licht gekomen. Bij het vernieuwen van de vloer in de noordelijke sacristie (1991) is gebleken dat de muur tussen de sacristie en het koor in Doornikse kalksteen is uitgevoerd, dit in tegenstelling tot de barokke en gotische delen die in Gobertange en Ledesteen zijn opgetrokken.

Ook van de gotische verbouwingen aan de romaanse kerk blijven fragmenten in de huidige barokke kerk bewaard. De oude sacristieën hebben bijvoorbeeld nog laat-gotische kruisgraatgewelven. De oude zijgevels en de kopgevels met gotische ramen (oostzijde) van de aangebouwde zijkoren zijn zichtbaar in de huidige buitenmuren.

Rond de kerk was vroeger een kerkhof aanwezig. Door de heraanleg van het plein is de bodem echter zwaar verstoord.

4.3 HISTORISCHE WAARDE

“Een onroerend goed heeft historische waarde als het getuigt van een (maatschappelijke) ontwikkeling, gebeurtenis, figuur, instelling of landgebruik uit het verleden van de mens”.

De historische waarde van de kerk is nauw verbonden met de abdij van Werden, die de volledige beschikking had over Zele met grond-, cijns- en tiendrechten en geestelijke bestuursmacht. Het waren de benedictijnen van de abdij die de romaanse zaalkerk oprichtten met bijhorende abdijgebouwen. Deze kerk werd later verruimd in gotische stijl. De kerk was een wirwar van ruimten en stijlen, waarvan tot vandaag fragmenten te herkennen zijn.

Het gebouw werd te klein en na vertragingen door verschillende oorlogen werd het metselwerk voor een nieuwe kerk aanbesteed in 1699. Stelselmatig werden onder leiding van architect Jan Vrijeels delen van de oude kerk afgebroken om plaats te maken voor de barokke nieuwbouw. De kerk werd ingewijd in 1704, echter nog niet geheel voltooid. De voorgevel werd opgevat als een eenvoudige, harmonische opgebouwde klokgevel. De imposante achthoekige klokkentoren was gekend als ‘Het pronckstuk van den Lande van Dendermonde’. Het 18de-eeuwse houten meubilair is kenmerkend voor het interieur van de kerk.

In de 19de, 20ste en 21ste eeuw vonden verschillende restauraties plaats. Ondermeer de uitbreiding van de sacristieën in 1878-1879 in neo-barokke stijl is vandaag erg beeldbepalend.

5. BEHEERSVISIE EN DOELSTELLINGEN

5.1 VISIE

De Sint-Ludgeruskerk is in beheer van de kerkfabriek Sint-Ludgerus, die ook de hulpkerk in Avermaat beheert en is in eigendom van de gemeente Zele. Het is de hoofdkerk van Zele.

Het behoud en het herstel van de erfgoedwaarden van de kerk worden in relatie gezet tot een duurzaam gebruik van het gebouw. De verschillende erfgoedelementen vragen om een specifiek beheer, dat rekening houdt met de aard en de combinatie van materialen, de authenticiteit, de historische evolutie,... De voorziene éénmalige en terugkerende maatregelen streven minimaal een behoud en waar mogelijk een verdere opwaardering na van de in het vorig hoofdstuk beschreven erfgoedwaarden, concreet de artistieke, historische en oudheidkundige waarde.

Verskillende doelstellingen worden hieronder voorgedragen en beschreven. Ze vloeien voort uit bovenstaande visie die een positieve ontwikkeling van het kerkgebouw nastreeft; een visie op het beheer waarmee de huidige en toekomstige generaties aan de slag kunnen. Onderstaande tekst is eveneens gebaseerd op het meerjarenplan 2020-2025 dat werd opgemaakt door de kerkraad in juni 2019.¹⁹ Het investeringsplan is op het einde van dit hoofdstuk toegevoegd.

5.2 DOELSTELLINGEN

5.2.1 Doelstelling 1: behoud en herstel erfgoedwaarden

Restauratie voorkomt verlies van historisch materiaal. Consolidatie en restauratie van de oorspronkelijke materialen wordt indien mogelijk verkozen boven vervanging. Tijdelijke of minderwaardige herstellingen dienen omgezet te worden in degelijke oplossingen. Deze oplossingen zullen niet enkel de gevolgschade aanpakken, maar ook de oorzaak van het probleem.

De kerk bevindt zich voor het overgrote deel in redelijke tot goede toestand. De toren verkeert daarentegen in mindere staat. Restauratie op korte termijn is noodzakelijk (van onder andere de kapconstructie en het metselwerk). De restauratie van de toren staat centraal in het recente investeringsprogramma van de kerkfabriek. Ook het bovendakse deel van de westgevel is aan restauratie toe. De dringende instandhoudingswerken die hier werden uitgevoerd dienen omgezet te worden naar duurzame restauratie.

De waardevolle glasramen van Capronnier in het hoogkoor zijn eveneens de komende jaren te restaureren.

¹⁹ (N.N.) *Meerjarenplan 2020-2025, Kerkfabriek St-Ludgerus Zele*. Kerkraad St-Ludgerus Zele, Zele, 24 juni 2019.

Ook aan de interieurelementen dient de nodige aandacht te worden besteed, zo worden ook de erfgoedwaarden van het interieur in ere hersteld. Verschillende vaste meubels en kunstwerken hebben nood aan (plaatselijke) herstellingen of restauratie. In 2020 is de aanpak voorzien van de houtworm in de lambrisering van de disbanken en de biechtstoelen alsook de stabiliteit van het O.L. Vrouw altaar dient verder onderzocht. Ook de renovatie van de binnenvloer is op termijn voorzien, met aandacht voor de ingewerkte grafstenen.

Wat betreft het roerende religieus erfgoed zal de kerkraad haar waarderingsbeleid verder zetten. Het zal zich hierbij waar nodig laten adviseren door ondermeer het kenniscentrum CRKC (Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur). Elk jaar is een budget ter financiering van dergelijke elementen voorzien.

5.2.2 Doelstelling 2: versterking erfgoedwaarden

De verderzetting van de restauratie van het kerkgebouw zal de erfgoedwaarde niet enkel herstellen, maar eveneens versterken. In het bijzonder de restauratie van de toren zal de beeldwaarde versterken. Afsluitend voorziet de kerkfabriek een grondig onderhoud en het opnieuw in werking stellen van het astronomisch uurwerk op de toren (in 2024 volgens het meerjarenplan).

Ook de geplande binnenschilderwerken (samen met de vernieuwing van de binnenverlichting) zullen bijdragen tot de versterking van de erfgoedwaarden.

5.2.3 Doelstelling 3: onderhoud door blijvende ingebruikname

Het gebouw staat in functie van de Rooms-katholieke eredienst en dit zal in de toekomst niet wijzigen. Het is immers de hoofdkerk van de gemeente Zele. Wel vinden verschillende nevenactiviteiten in de kerk plaats: tentoonstellingen, lezingen, boekvoorstellingen, concerten en repetities van de koren en van de organisten. Men wenst deze ook in de toekomst te laten doorgaan. Bijkomende activiteiten zijn mogelijk indien ze verenigbaar zijn met het sacrale karakter en ze de erediensten niet beletten. Hierbij dient wel rekening te worden gehouden met de beperkte toegankelijkheid van het sanitair. Nieuwe activiteiten zullen slechts plaatsvinden mits goedkeuring van de betrokken partijen.

Door blijvende ingebruikname van het gebouw wordt regelmatig onderhoud gestimuleerd. Bovendien zullen gebreken sneller worden opgemerkt, waardoor men sneller kan ingrijpen en grote kosten worden vermeden. Ook de inspecties van Monumentenwacht zijn hier van groot belang. De verslagen kunnen als leidraad dienen om de dringendheid van bepaalde problemen in te schatten en lijst van te plannen onderhoudswerken op te stellen.

In functie van optimaal en comfortabel gebruik zal op termijn dienen te worden nagedacht over (herziening van) de verwarming, inbraak- en brandbeveiliging, elektriciteitswerken, verlichting,... Gezien de recente kunstroof (begin 2019) in de Sint-Ludgeruskerk wordt in het bijzonder de beveiliging (zowel inzake brand als diefstal) als prioritair gezien.

Kerkfabriek St-Ludgerus Zele
Meerjarenplanning 2020 - 2025

Planning	Omschrijving
2020	Restauratie toren Sint-Ludgeruskerk
2020	Restauratie toren Sint-Ludgeruskerk: erelonen
2020	Beveiliging kerk (brand/diefstal)
2020	pro memorie: aanpak houtworm in lambrizing (binnen exploitatie)
2020	pro memorie: aanpak steunen zijaltaar OLV Vrouw (binnen exploitatie)
2020	Restauratie roerend patrimonium
2020	
2021	Binnenschilderwerken St-Ludgeruskerk (+ verlichting)
2021	Binnenschilderwerken St-Ludgeruskerk (+ verlichting): erelonen
2021	Restauratie roerend patrimonium
2021	
2022	Sint-Ludgeruskerk: bovendaks deel voorgevel
2022	Sint-Ludgeruskerk: bovendaks deel voorgevel: erelonen
2022	Restauratie roerend patrimonium
2022	
2023	Sint-Ludgeruskerk: restauratie Capronnier glasramen
2023	Sint-Ludgeruskerk: restauratie Capronnier glasramen: erelonen
2023	Restauratie roerend patrimonium
2023	
2024	Restauratie astronomisch uurwerk
2024	Restauratie roerend patrimonium
2024	
2025	Sint-Ludgeruskerk - restauratie vloer
2025	Restauratie roerend patrimonium
2025	
Totalen planperiode 2020-2025	

6. BEHEERSMAATREGELEN

6.1 BOUWKUNDIG ERFGOED

6.1.1 Algemeen

Dit hoofdstuk bevat concrete instandhoudings-, onderhouds- en restauratiewerken die noodzakelijk zijn om de beoogde beheersdoelstellingen te bereiken. Dit hoofdstuk vormt de eindconclusie van het beheersplan. Ze legt de verbinding tussen de gegevens over het erfgoed (hoofdstuk 1, 2, 3 en 4) en de geformuleerde visie en beheersdoelstellingen (hoofdstuk 5).

Daarnaast verwoordt en verantwoordt ze de keuze van de te nemen beheersmaatregelen. De beheersmaatregelen formuleren het concrete beheer in termen van hoe/wanneer en dit zowel voor de volledige perimeter van het beheersplan als voor de afzonderlijke erfgoedelementen. Ze beschrijft de betekeniswaarde van de voorgestelde beheersmaatregelen en schetst het toekomstige uitzicht van het onroerend erfgoed of erfgoedlandschap. Ze verantwoordt een mogelijke fasering (éénmalige en terugkerende maatregelen), rekening houdend met de budgettaire haalbaarheid, de uitvoeringstermijn en de noodzakelijke instandhoudingswerken.

Om de dringendheid van het probleem voldoende te kunnen inschatten werd er een vermelding geplaatst wanneer het probleem dient te worden aangepakt. Deze inschatting is gebaseerd op eigen ervaring en de inspectierapporten van Monumentenwacht.

D = dringend = < 1 jaar

KT = korte termijn = 1-3 jaar

T = termijn = 3-6 jaar

LT = lange termijn = > 6 jaar

DO = duurzaam onderhoud

Betreffend hoofdstuk kent een zelfde indeling als hoofdstuk 3 'Inventarisatie van de erfgoedelementen'.

6.1.2 Extérieur

BEDAKING	Aard van de werken	Éénmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
KAPCONSTRUCTIE				
Benedenkerk + koor + oude sacristieën	Plaatselijk herstel/vervangen houtwerk, aanvullen ontbrekende delen, herstel verbindingen. Bijzondere aandacht voor dakvoeten.	LT	-	-
	Behandeling tegen houtborende insecten.	LT	-	-
Toren + lantaarn	Herstel/restauratie van dakstructuren, in bijzonder de dakvoeten. (Herstel of vernieuwen verbindingen, verzwakte en ingerotte onderdelen,...)	KT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk bij houten schrijnwerk.	-	DO	x
	Behandeling tegen houtborende insecten.	KT	-	-
Nieuwe sacristieën	Plaatselijk herstel/vervangen houtwerk, aanvullen ontbrekende delen, herstel verbindingen. Bijzondere aandacht voor dakvoeten.	LT	-	-
	Verwijderen afgebijlde houtsnippers (i.f.v. opvolging aantasting, brandgevaar en aantrekken van andere insecten).	KT	-	x
	Behandeling tegen houtborende insecten.	LT	-	-
DAKBEDEKKING				
Benedenkerk + koor + oude sacristieën	Regelmatig controleren t.h.v. nieuwe lichtarmaturen. Armaturen te herbekijken.	-	DO	x
	Herstel dakbedekking bij schade.	LT	-	-
	Reinigen van daken.	-	DO	x
Toren	Herstel dakbedekking bij schade.	LT	-	-
	Reinigen van daken.	-	DO	x
Nieuwe sacristieën	Herstel dakbedekking bij schade.	LT	-	-
	Reinigen van daken.	-	DO	x
Tussen koor en nieuwe sacristieën	Soldeernaad aan zuidzijde te herstellen.	KT	-	-
	Herstel duivennetten.	D	-	-
	Herstel dakbedekking bij schade.	LT	-	-
	Regelmatig nazicht en reinigen van platte daken.	-	DO	-
Topbekroningen	Ontroesten en herstellen indien nodig van metalen kruisen.	LT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk (roestwerend) bij metalen kruisen.	-	DO	x
	Restauratie van delen in natuursteen.	LT	-	-
DAKAANSLUITINGEN				
Nokken Hoekkeperafwerking Kilkeperafwerking Zalinggoten Opgaand muurwerk	Herstel aansluitingen bij schade.	T	-	-

DAKKAPELLEN				
Benedenkerk + koor	Herstel dak van één van zuidelijke dakkapellen van benedenkerk (nok).	KT	-	-
	Herstel bij schade.	LT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk bij houten schrijnwerk.	-	DO	x
Toren	Herstel/restauratie dakkapellen. (Herstel of vernieuwen verbindingen, verzwakte en ingerotte onderdelen,...)	KT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk bij houten schrijnwerk.	-	DO	x
REGENWATERAFVOER				
Benedenkerk + koor + oude sacristieën	Regelmatig nazicht en reinigen goten en afvoeren.	-	DO	x
Toren	Soldeernaad bij hanggoot toren te herstellen.	KT	-	-
Nieuwe sacristieën	Verdwenen verbindingsbuis bij nieuwe sacristie (zuidzijde) opnieuw te voorzien (koper).	D	-	-
	Onderhoudsschilderwerk bij houten bakgoten van nieuwe sacristieën.	-	DO	x
	Ontroesten en herstellen indien nodig van dolfijnen.	T	-	-
	Onderhoudsschilderwerk (roestwerend) bij dolfijnen.	-	DO	x
	Vervangen van kunststof dolfijnen in aangepast materiaal.	LT	-	-
SCHOORSTENEN				
Benedenkerk	Herstel bij schade.	LT	-	-
TOEGANKELIJKHEID				
Ladderhaken en verankeringspunten	Klimhaken aan te brengen op torenspits.	KT	-	-
	Regelmatige controle door erkende firma en indien nodig in te grijpen.	-	DO	x
Loopbruggen en verbindingstrappen	Permanente ladder en makkelijk hanteerbaar luik te voorzien bij torenspits.	KT	-	-
BUITENMETSELWERK				
	Aard van de werken	Éénmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
METSELWERK				
Benedenkerk + koor + oude sacristieën	Druiplijst (zinken/koperen kraal) plaatsen t.h.v. achterkant voorgevel.	T	-	-
	Herstel bij schade.	LT	-	-
Toren	Herstel/restauratie van stenen en voegwerk.	KT	-	-
Nieuwe sacristieën	Herstel bij schade.	LT	-	-
Deurdorpels	Herstel bij schade.	LT	-	-
Graftekens toren (1827, 1874, 1888, 18XX)	Herstel bij schade.	T	-	-
AFWERKINGSLAGEN				
Kaleiwerk (achterkant voorgevel)	Kaleiwerk te hernemen (na plaatsen druiplijst).	T	-	-
MUURANKERS				
	Ontroesten en herstellen indien nodig.	LT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk (roestwerend).	-	DO	x

GEVELSLUITING	Aard van de werken	Éénmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
RAMEN				
Sacristieën	Herstel bij schade.	LT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk bij houten schrijnwerk.	-	DO	x
Toren	Ontroesten en herstellen indien nodig van metalen schrijnwerk. Vervangen gebroken ruitjes.	KT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk (roestwerend).	-	DO	x
Glas-in-lood, geometrisch	Herstel bij schade.	LT	-	-
Glas-in-lood, figuratief (Jean Baptist Capronnier)	Restauratie glas-in-lood. (Evt. plaatsen van voorzetbeglazing ter bescherming tegen overlast duiven.)	T	-	-
DEUREN				
	Herstel bij schade.	LT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk bij houten schrijnwerk.	-	DO	x
DIEFIJZERS				
	Ontroesten en herstellen indien nodig.	LT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk (roestwerend).	-	DO	x
GALMBORDEN				
	Bekleding (leien, zink, koper of bladlood) plaatsen op galmborden achter wijzerplaten.	KT	-	-
	Herstel duivenwering.	D	-	-
BUITENAANLEG	Aard van de werken	Éénmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
HEKWERK				
	Ontroesten en herstellen indien nodig.	LT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk (roestwerend).	-	DO	x
CALVARIE				
	Algemeen herstel/restauratie van de calvarie.	LT	-	-
	Onderhoudsschilderwerk bij houten kroonlijst.	-	DO	x

6.1.3 Interieur

ALGEMENE OPMERKINGEN	Aard van de werken	Éénmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
ALGEMEEN				
Werken aan verwarming, binnenverlichting, elektriciteitswerken, brand- en inbraakbeveiliging zijn op termijn in te plannen.		T/LT	-	-
Evt. kan een energie-audit uitgevoerd worden.		LT	-	-
ONDERZOEK				
Bij de conservatie en restauratie van interieurelementen dient steeds deskundig vooronderzoek te worden uitgevoerd. De beschreven maatregelen zijn globaal beschreven. Op basis van een diepgaander vooronderzoek kunnen aanvullende ingrepen door een gespecialiseerd restaurateur of onderzoeker worden voorgesteld.		-	x	-
BINNENMETSELWERK EN AFWERKING				
METSELWERK				
	Opvolgen van barsten (en indien nodig ingrijpen).	-	DO	-
	Opstijgend vocht achter hoogaltaar is aan te pakken.	T	-	-
ROOSTERINGEN				
Nieuwe sacristieën (zoldervloeren)	Verwijderen afgebijlde houtsnippers (i.f.v. opvolging aantasting, brandgevaar en aantrekken van andere insecten).	KT	-	x
	Herstel bij schade.	LT	-	-
Toren	Herstel bij schade.	KT	-	-
GEWELVEN				
Benedenkerk + koor	Opvolgen van barsten (en indien nodig ingrijpen).	-	DO	-
	Herstel bij schade.	LT	-	-
Kelder (onder oude sacristie zuidzijde)	Herstel stabiliteit.	T	-	-
Oude sacristieën (tussenverdiepingen)	Herstel bij schade.	LT	-	-
Torenspits	Herstel bij schade.	LT	-	-
AFWERKINGSLAGEN				
Binnenpleisterwerk	Plaatselijk herstel/restauratie.	T	-	-
Binnenschilderwerken	Interieur te herschilderen.	KT	-	-
Stenen bekledingen	Vastzetten loszittende marmeren plint.	T	-	-
BINNENVLOERAFWERKINGEN				
	Herstel van natuursteenvloeren. Verlijmen gebroken tegels, oneffenheden aanvullen met minerale steenrestauratiemortel, enkel indien nodig sterk beschadigde tegels vervangen, aanvullen voegwerk waar nodig.	T	-	-

BINNENTRAPPEN				
Torentrap	Herstel bij schade.	LT	-	-
BINNENSCHRIJNWERK				
Binnendeuren	Indien mogelijk verhelpen krassend schuifslot van deur inkomportaal.	KT	-	x
	Herstel bij schade.	LT	-	-
Binnenraam	Herstel bij schade.	LT	-	-
VAST MEUBILAIR				
VAST MEUBILAIR	Aard van de werken	Éénmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
ALTAREN				
Hoogaltaar	Aanvullen voegwerk en verlijmen van barsten bij treden.	T	-	-
	Fixeren van verguldingen en verzilveringen. Evt. retoucheren van lacunes.	T	-	-
	Restaureren grauwschildering (op hout en stucwerk).	T	-	-
	Demonteren, oppervlakte-reiniging van picturale laag, achterzijde instrijken tegen houtborende insecten, openstaande naden van panelen dichten, opstuwende verf bij naden fixeren, stevig verankerings- of ophangstelsel te voorzien.			
Zijaltaren	Zijaltaar Maria: aanvullen voegwerk van treden en vastzetten voorste trede.	T	-	-
	Zijaltaar Sint-Sebastiaan: verstevigen vermolmd onderstructuur van houten vloertje.	LT	-	-
	Fixeren van opstuwende polychromie van de portieken.	T	-	-
Dienstaltaar	Behandeling tegen houtborende insecten.	KT	-	-
LAMBRISERING				
Benedenkerk	Kerk- en armemeestersbanken plaatselijk demonteren en behandelen tegen houtborende insecten (of evt. aangetaste delen vervangen).	D	-	-
Oude sacristie (noordelijke, +0)	Herstel bij schade.	LT	-	-
KOORGESTOELTE				
	Vastzetten loszittend lijstwerk en consolideren vermolmden delen.	KT	-	-
	Monitoring van aantasting door houtborende insecten, indien nodig behandelen.	KT	-	-
COMMUNIEBANK				
	Vastzetten loszittend lijstwerk.	KT	-	-
PREEKSTOEL				
	Kruisbeeld: consolideren van vermolmden delen, fixeren lossende polychromie en evt. reinigen.	T	-	-
BIECHTSTOELEN				
	Behandeling tegen houtborende insecten.	KT	-	-
	Vastzetten loszittend lijstwerk.	KT	-	-
PORTAAL / DOKSAAL				
	Fixeren van veropstuwingen bij portaal. Evt. retoucheren van lacunes.	T	-	-

ORGEL				
Van Peteghemorgel	Onderhoud van het orgel.	T	-	-
TORENSACRISTIE				
	Herstel bij schade.	LT	-	-
DOOPKAPEL				
	Vastzetten losse delen bovenop de afsluiting.	KT	-	-
	Monitoring van aantasting door houtborende insecten, indien nodig behandelen.	KT	-	-
ROUWKAPEL				
	Vastzetten losse delen bovenop de afsluiting.	KT	-	-
	Behandeling tegen houtborende insecten.	KT	-	-
KASTEN				
	Herstel bij schade.	LT	-	-
TORENUURWERK				
	Ontroesten en herstellen indien nodig.	T	-	-
	Onderhoudsschilderwerk (roestwerend).	-	DO	x
	Astronomisch uurwerk terug in werking te stellen (indien mogelijk).	T	-	-
KLOKKEN				
	Ontroesten en herstellen indien nodig.	T	-	-
	Onderhoudsschilderwerk (roestwerend).	-	DO	x
	Verder onderzoek naar de vermelde problemen en naar geschikte aanpak.	KT	-	x
WIJWATERVATEN				
	Herstel bij schade.	LT	-	-
BEELDHOUWWERK				
	Herstel bij schade.	LT	-	-

CULTUURGOEDEREN		Aard van de werken	Éénmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
BEELDEN					
17	Barbara	Geen specifieke maatregelen opgenomen in het verslag van Monumentenwacht (Interieur inspectie 40135/2019/I).			
18	Moeder Anna met Onze-Lieve-Vrouw	Idem.			
30	Onze-Lieve-Vrouw	Fixeren van breuken en loskomende stukken in het pleisterwerk van de sokkel. Evt. aanvullen lacunes en uitvoeren van retouches.	D	-	-
33 122	Ludgerus	Geen specifieke maatregelen opgenomen in het verslag van Monumentenwacht (Interieur inspectie 40135/2019/I).			

55 122	Rochus van Montpellier	Idem.			
57	Sint-Sebastiaan	Fixeren van breuken en loskomende stukken in het pleisterwerk van de sokkel. Evt. aanvullen lacunes en uitvoeren van retouches.	D	-	-
		Opstuwende polychromie te fixeren. Desgewenst lacunes retoucheren en ondeskundige oude lacunes ongedaan maken.	T	-	-
71	Michaël	Geen specifieke maatregelen opgenomen in het verslag van Monumentenwacht (Interieur inspectie 40135/2019/I).			
72	Jozef en Antonius	Idem.			
53	Altaarbeelden	Vrouwenbeelden: anker, kruis, loszittende hand, slordig gerestaureerde hand en afbrokkelende en opstuwende verf restaureren.	T	-	-
		Engelenbeelden: marmeren plaat linkerbeeld vastzetten.	T	-	-
		Engelenbeelden: opstuwende en afbladderende verf fixeren en desgewenst lacunes retoucheren.	T	-	-
		Engelenbeelden: verder van de radiator te plaatsen.	D	-	-
66	Nicolaas van Tolentijn	Geen specifieke maatregelen opgenomen in het verslag van Monumentenwacht (Interieur inspectie 40135/2019/I).			
67	Ambrosius	Idem.			
SCHILDERIJEN					
	Alle schilderijen (met uitz. van 32, 58 en 61)	Conserverende behandeling kan leesbaarheid bevorderen, maar is op korte termijn niet noodzakelijk voor het behoud van de doeken. Slechts heel plaatselijk bestaat een minimale kans op verfvrems.	LT	-	-
		Schilderijen minstens te laten ontstoffen. Dit kan best door een restaurator gebeuren, die tegelijkertijd waar nodig noodfixaties kan doen.	LT	-	-
32 58 61		Geen specifieke maatregelen opgenomen in het verslag van Monumentenwacht (Interieur inspectie 40135/2019/I).			
ANDERE					
13	Doopvont	Breuk in sokkel te restaureren.	T	-	-
25 39	Beeld Julie Billart met tot lezenaar omgevormde sokkel	Geen specifieke maatregelen opgenomen in het verslag van Monumentenwacht (Interieur inspectie 40135/2019/I).			
38	Triomfkruis	Idem.			
42	Oude doopvont	Idem.			
60	Lijst 'Broederschap van het H. Sacrament des Autaers'	Idem.			

6.2 ARCHEOLOGISCH ERFGOED

ALGEMENE OPMERKINGEN

Alle éénmalige ingrepen/restauratiewerken worden voorafgegaan door een volledig exhaustief archeologisch onderzoek, onder leiding van het Agentschap Onroerend Erfgoed, en met opname van alle noodzakelijk voorzieningen in de bestekken conform het Onroerenderfgoeddecreet 2013, zijn uitvoeringsbesluiten en de Code van Goede praktijk op het archeologisch onderzoek. Dit archeologisch onderzoek omvat, afhankelijk van de voorziene ingrepen, zowel opgravingen als muur- en bouwarcheologie. De uitvoering van dit onderzoek omvat eveneens dendrochronologie van alle relevante bouw hout.

De archeologische bevindingen worden meegenomen in de restauratie- en renovatiewerken en vragen onder meer monumentvriendelijke technieken voor verdere conservering en zo weinig mogelijk ingrepen (beschadigingen) in het historische patrimonium.

Voor wederkerende maatregelen/onderhoud is voorafgaandelijke kennisgeving aan en advisering door het Agentschap Onroerend Erfgoed noodzakelijk om na te gaan of de onderhoudsvoorzieningen de archeologische erfgoedwaarden niet in het gedrang brengen.

7. OPVOLGING EN EVALUATIE

7.1 VOORONDERZOEKEN

FASERING	éénmalige evaluatie
BESCHRIJVING	De inhoud, reikwijdte en noodzakelijkheid van vooronderzoeken zal besproken worden met het agentschap Onroerend Erfgoed. De richtlijnen van het agentschap worden verwerkt in het vooronderzoeksdossier en een aanvraag tot onderzoekspremie wordt ingediend. Tijdens de uitvoering van de onderzoeken, zal Onroerend Erfgoed tevens uitgenodigd worden op alle vergaderingen om de voortgang van de onderzoeken te bekijken en te evalueren en de conformiteit van de maatregelen met de beheersdoelstellingen na te gaan. Indien onvoorziene omstandigheden zich voordoen of de beheersmaatregelen bijgestuurd moeten worden, zal steeds tijdig advies ingewonnen worden bij het agentschap. Na het beëindigen van de onderzoeken, wordt het onderzoeksrapport, opgemaakt door de uitvoerder, ter goedkeuring voorgelegd aan het agentschap.
SPECIFIEK	In het bijzonder wordt gedacht aan verder onderzoek naar de glasramen van Capronnier,...

7.2 RESTAURATIEWERKEN

FASERING	éénmalige evaluatie
BESCHRIJVING	Na de goedkeuring van het beheersplan kunnen de restauratiedossiers, met eenmalige werken, opgemaakt worden en voor advies ingediend worden bij het agentschap Onroerend Erfgoed. De werken zullen gefaseerd opgestart worden in volgorde van prioriteit. De richtlijnen van het agentschap worden verwerkt in de restauratiedossiers en een aanvraag tot erfgoedpremie wordt ingediend. Na de goedkeuring van het dossier en de erfgoedpremie worden de werken aanbesteed en uitgevoerd. De coördinatie en afstemming tussen de verschillende restauratiefasen wordt gewaarborgd via de stuurgroep. Deze stuurgroep bestaat minstens uit de afgevaardigden van en/of externen ingehuurd door de gemeente Zele en afgevaardigden van de kerkfabriek Sint-Ludgerus. De stuurgroep heeft de verantwoordelijkheid regelmatig (minstens 1 x per jaar) samen te komen met de vertegenwoordigers van alle betrokken partijen. Ze zal tevens instaan voor de voortgangsrapportage over de uitgevoerde werkzaamheden. Tijdens de uitvoering van de werken zal Onroerend Erfgoed tevens op regelmatige tijdstippen uitgenodigd worden op de werfvergaderingen om de voortgang van de werken te bekijken en te evalueren en de conformiteit van de maatregelen met de beheersdoelstellingen na te gaan. Indien onvoorziene omstandigheden zich voordoen of de beheersmaatregelen bijgestuurd moeten worden, zal steeds tijdig advies ingewonnen worden bij het agentschap. Na het beëindigen van de werken (ten laatste 6 maanden na de afronding), wordt door de ontwerper een kopie van het restauratierapport overhandigd aan het agentschap Onroerend Erfgoed, met daarin alle documenten die het agentschap nodig heeft om de uitgevoerde maatregelen te beoordelen: de aard van de werkzaamheden, plaats waar ze werden uitgevoerd, de datum en het resultaat. De rapporten zullen van foto's worden voorzien. Alvorens te starten met de restauratiewerken wordt steeds navraag gedaan bij het agentschap of begeleiding door een archeoloog vereist is.
SPECIFIEK	In het bijzonder wordt gedacht aan de restauratie van de toren, restauratie van het bovendakse deel van de westgevel,...

7.3 ONDERHOUD EN BEHEER

FASERING	terugkerende evaluatie
BESCHRIJVING	Naast de geplande restauratiewerken zullen in de nabije toekomst ongetwijfeld onderhoudswerken noodzakelijk zijn aan de verschillende erfgoedelementen van de kerk. Voor de evaluatie en het onderhoud van de waardevolle elementen wordt een beheersstructuur opgericht waarin alle beheerders van de site in worden vertegenwoordigd. De beheersstructuur zal het eigenlijke beheer begeleiden, het beheersplan opvolgen en structureel overleg op gang brengen. De beheersstructuur staat in voor de zesjaarlijkse terugkoppeling over het beheer van de site. In het kader van deze zesjaarlijkse evaluatie wordt op initiatief van de beheersstructuur een plaatsbezoek georganiseerd. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt per gewoon schrijven voor het plaatsbezoek uitgenodigd. De onderhoudswerkzaamheden van de voorbije 6 jaar worden overlopen en de resultaten geëvalueerd. Tevens worden de nodige onderhoudswerken voor de komende jaren bepaald. De beheersstructuur staat in voor de opmaak van het verslag van het plaatsbezoek. Het verslag omvat de evaluatie van de beheersdoelstellingen en wordt indien nodig aangevuld met een fotoreportage. Vanaf de goedkeuring van het beheersplan wordt i.f.v. de zesjaarlijkse evaluatie een onderhoudslogboek bijgehouden. Dit logboek beschrijft en documenteert de genomen maatregelen voor het goede beheer van het erfgoed. Op basis van dit logboek wordt samen met Onroerend Erfgoed het verloop van het beheer bekeken en overlopen waar dit al dan niet aangepast dient te worden. Met dit onderhoudslogboek kan bovendien een aanvullende erfgoedpremie voor goed onderhoud aangevraagd worden. Verder zal er niet nagelaten worden om op regelmatige basis verslagen door Monumentenwacht te laten opmaken voor het gebouw (exterieur en interieur). Zo zullen mankementen snel worden opgemerkt en aangepakt worden of herstel ingepland. Op basis van deze regelmatige inspecties maken de gespecialiseerde Monumentenwachters een overzichtelijk rapport op, waarin de specifieke problemen en eventuele onderhoudstips opgenomen zijn. Dit rapport wordt overgemaakt aan de eigenaar (en de gebruiker) van het goed. Dringende opmerkingen worden door de eigenaar steeds gerapporteerd aan het agentschap Onroerend Erfgoed. De inspectierapporten zullen telkens worden toegevoegd als bijlage aan het beheersplan en door de eigenaar in hun archief worden bewaard.
SPECIFIEK	In het bijzonder wordt gedacht aan onderhoudsschilderwerken van houten schrijnwerk, van smeed- en ijzerwerken, reinigen van goten en afvoeren,...

8. BIJLAGEN

Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)	Zie hoofdstuk 1, blz. 8
Lijst van geplande werkzaamheden	Zie hoofdstuk 6, blz. 85-94
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	Zie hoofdstuk 6, blz. 85-94
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	n.v.t.
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	n.v.t.
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed	n.v.t.
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	n.v.t.
Lijst van cultuurobjecten	Zie bijlage 1
Lijst van geplande werkzaamheden aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog	n.v.t.
Bibliografie (overzicht referenties)	Zie bijlage 2
Extra bijlage (bvb. foto's, ...)	n.v.t.